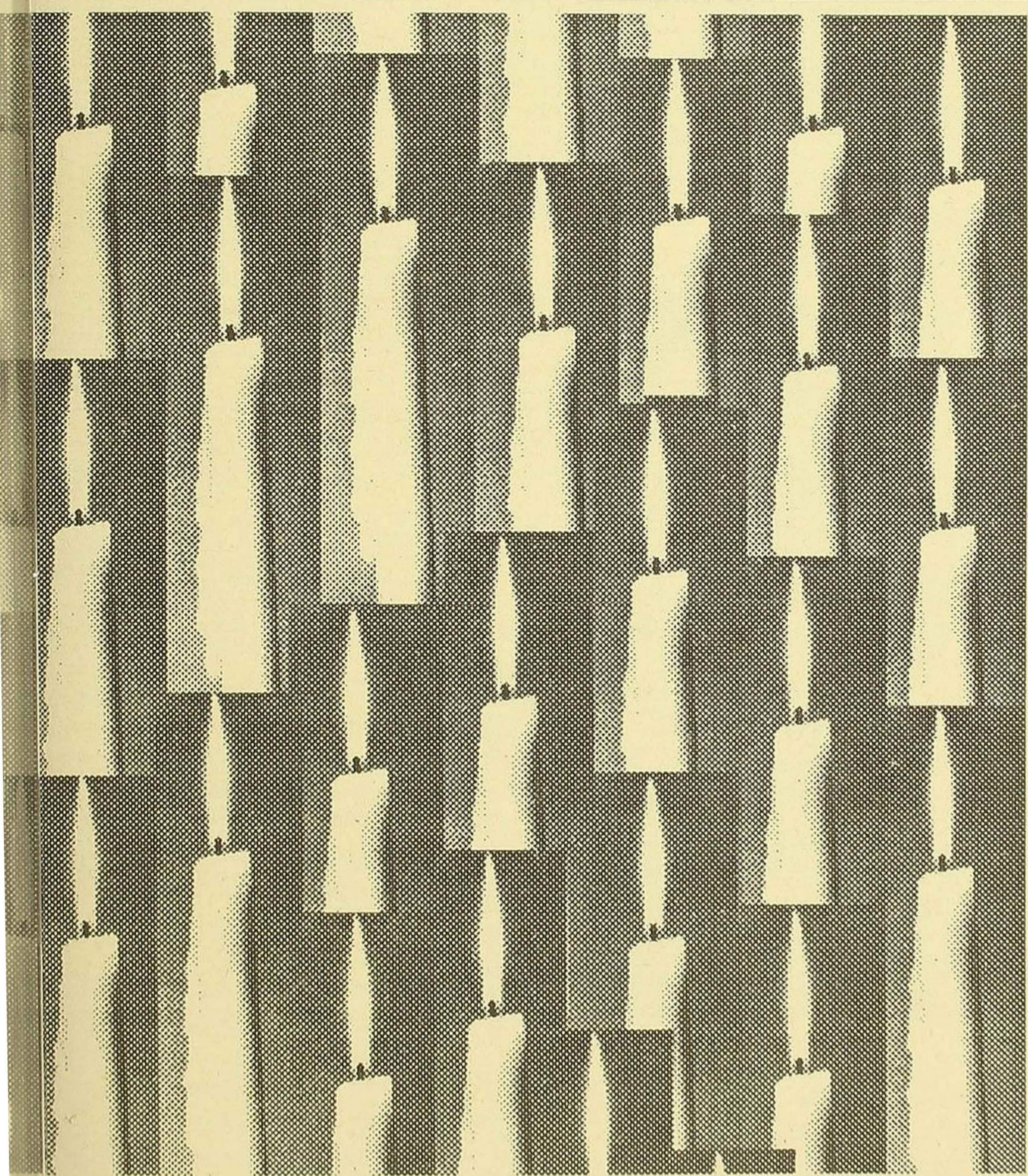

subotički dvotjednik

Godina II. • Broj 35 • 4. studenoga 1995. • Cijena 1 dinar

SVIJEĆE, SJEĆANJE . . .

kljevke pa do groba . . . dvije
 nic, mnogo skrivenih značenja,
 ocnama obogaćene iskustvom
 a obivaju na simbolici. Na Dan
 a, roblja „ožive”, pitamo se ,
 onda li smo dio nečijeg sjećanja
 sjećanje dio nas, koje nas kroz
 anven plamen svijeća spaja sa
 kot vječnosti. Sa onim mirom,
 koj život dobiva jedan dublji,
 ni smisao od puke prolaznosti.

U tim trenucima shvatamo da život
 nije ono što jeste, dok jeste, već da kroz
 pojavni oblik nosi dublju poruku, kojoj
 se jedino možemo „približiti” šutnjom
 ili molitvom. A, vječnost se dogodila
 prije nas, događaće se poslije nas, i u
 prijeseku dvije beskonačnosti,
 osjećamo da je vrijeme faktor bez čije
 unutrašnje metafizike, dimenzija čovjeka
 ne bi bila određena neprestanim po-
 navljanjem pitanja – ZAŠTO?

Mrtvi o tome šute, živi pišu knjige.

V.S.

Tužna godišnjica

KOMEMORACIJA PRED „PTICOM SLOMLJENIH KRILA”

Na Dušni dan (2. studenog), na parceli 44. kraj Senčanskog groblja, na istom onom mjestu gdje su u danima nakon oslobođenja Subotice listopada i studenog 1944. godine, pobijene stotine i stotine naših sugrađana, održan je veliki komemorativni skup u znak sjećanja na nepokopane mrtve. Uz zvuke posmrtnih koračnica, prigodan komemorativni program, paljene su mnogobrojne svijeće i položeni vijenci i buketi cvijeća na spomenik „Ptica slomljenih krila”, koji je otkriven prošle jeseni.

Sjećanje na krvave dane prije 51 godinu evocirali su u ime lokalne samouprave gradonačelnik g. Jožef Kasa, mr Bela Tonković, predsjednik Demokratskog saveza vojvođanskih Hrvata i dr. Čaba Šepšei, predsjednik Demokratske zajednice vojvođanskih Madara. Nakon ekumenske mise na spomenik su položeni vijenci samouprave grada, DZVM-a, DSHV-a. Vijenac su također položili gosp. István Szabó, otpravnik poslova Ambasade te Szabolcs Máte vojni ataše Ambasade Republike Mađarske u Beogradu.

U izvođenju komemorativnog programa učestvovali su pjevački zbor Kulturno-umjetničkog društva „Népkör” i učenici subotičke gimnazije.

g.m.

Kut

Jesen

Godišnje doba kada boje uživaju u našim očima, kada kroz tijelo fluidno struji potreba za mirom. Kada se opuštamo u toploj sobi i sanjarimo o prostorima i predjelima gdje nismo bili, i žalimo za propuštenim prilikama, varajući sami sebe novim obećanjima. Shvatamo, polako, da će jesen našeg nezadovoljstva, uroditi novim plodom, i da naša sudbina ma koliko ona zamršena bila je ipak samo naša i da je u biti neponovljiva. I onda iznenađeni, uhvatimo sebe kako, pevušimo: zatvori prozor, dolazi zima, duga i hladna, upali vatru itd. itd. Da dolazi zima, a sa zimom, o tome ćemo jednom drugom prigodom, u međuvremenu politrenjač vrućeg kestenja dobro će doći. Jer jesen bez kestenja i nije neka jesen.

Mada neki drugi umjesto nas, radi nas, vade kestenje iz vatre.

Vojislav Sekelj

Ekologija svijesti

Počelo je. Počelo je od samoga kraja u zračnoj bazi Right Peterson u Daytonu. Velike sile su odlučile, a male će pokušati nešto riješiti. Svijet je postao umoran od nas, a mi na rubu... I od toga umorenog svijeta očekujemo recept za mir. Svakomu će nešto biti ponuđeno, nešto uskraćeno. Uglavnom, još dugo neće biti isto. U biti, čovječanstvo na koncu XX. stoljeća nema mehanizma prevazići, niti ponuditi trajniju viziju za jednu novu, humanitarniju civilizaciju.

Raspolučen između kolektiviteta i pojedinca, interesa i dvojne moći, čovječanstvo pluta na truloj dasci iz koje bi trebalo izdijeliti novu Noevu arku. Hoće li se ravnoteža održavati putem moderne tehnologije s jedne, i sve posvemašnije bijede s druge strane, pitanje s kojim ćemo ući u novi milenij. Uglavnom, predstojeći mir neće imati oči. Prva je od takvog mira oslijepila stara Europa.

Ekološka zagađenost svijesti prijeti da čovjeka pretvori u stroj bez osjetila. On će funkcionirati po zakonu osobnog osjećaja za pravicu, čija će snaga biti u nepismenosti.

Subotica je ovih dana proglašena Gradom mira, velikim dijelom zahvaljujući i razboritoj politici lokalne samouprave. Uspjela je sačuvati mir i suživot svojih sugrađana na razini prihvatljive tolerancije. Ali, tolerancija ne smije biti modus mogućnog suživota. S obzirom da uvijek postoji netko treći (ili nešto) što određuje i granice tolerancije same. Tolerancija je stvar dogovora, koji u biti ne poštiva univerzalne norme nego polazi od zadatog. Nevolja zadatog krije se u tomu što je i čovjek zadat i upotrebljiv od same zadaće.

Kada govorimo da se sudbina sadržaja budućeg mira rješava u jednoj vojnoj bazi; da je simbolički započeta na dan Svih svetih samo po sebi znakovito upućuje da ono što će za ostatak svijeta biti valjano dogovoreni mir na lokalnoj, konkretnoj razini, kada su u pitanju sudbine pojedinaca, neće biti baš mir koji će omogućiti ljudsku slobodnu promenu ulicama ili spokojan san doma. Jer, ponovno i dugo na ovim područjima biti će zadatih pojedinaca koji će ispitivati izdržljivost tolerancije, a u cilju neke njima razumljive, imaginarne napetosti.

Konkretno, prije izvjesnog vremena u Subotici su mnogi Mađari dobili pisma prijetećeg sadržaja. Bačena je eksplozivna na-

prava na jednu kulturnu instituciju; mnogi raniji ekscesi u vidu pisanja raznih grafita do podmetanja bombi ispred sakralnih objekata ni danas nisu rasvijetljeni. Ovih dana pismo iste (prijeteće i verbalno upozoravajuće) poruke stiže na adrese Hrvata i njihove kulturne institucije. Rukopis nevješ, peru nevičan, veća je prijetnja od samoga sadržaja. Ta neispisana ruka upozorava da nema korijena u glavi nego u mržnji. Piše, ne što ima potrebu nešto priopćiti, nego uplašiti; unijeti nemir i narušiti ono do čega mu i nije stalo. U pismu stoji: „**Ustaška bando, gubi se tvom Tuđmanu dok ti se lepo kaže! Živeo Kralj! Sloboda Krajini!**”

Ovo niti je lijepo priopćeno niti će ta ruka usrećiti bilo kojega kralja, a napose ne donijeti slobodu bilo komu, pa samim tim ni Krajini. Niti ta ruka poznaje Suboticu, niti mentalitet ljudi u ovoj sredini. Tko je zadao i opredijelio ovu ruku, ozbiljno je pitanje

kojim se moramo baviti u interesu grada. Pitamo se (ne uzgred) jesu li i neki novinari svojim pisanjem o Subotici usmjerili i opredijelili ovu ruku? Mnogo je pitanja, odgovora još i više, ali pravoga rješenja, osim straha, za sada nema.

Velika politika napravila je novoga čovjeka, ali ne i nove ljude. Razočarani, gnjevni, uništeni... osveta je njihov jedini rezon pa i smisao postojanja. Jer nesreća tih ljudi za njih je prihvatljiva u općoj nesreći svijetu. Jedno je jasno, krivnja nije do njih. Veliki i moćni spremaju se za mir. Ali mir, mir u duši pojedinca, dolazit će polako i mučno, uz razne lomove. Da mir zavlada u čovjeku jest

domaća zadaća svijetu. U protivnom, upotrijebimo u vode privatnog terorizma, a oronimo lako već pokazuje svoje zube.

Ovih dana Suboticu je zadesio još jedan „teroristički akt” u oblasti ekologije. Kažemo teroristički, jer je ponovno ugrižen bio pojedinac. A tko bi drugi? Naime, 11. listopada oko 16 sati iz Kemijske tvornice „Zorka”, locirane na sjeveru grada (na lijevoj piji dotoka čistog zraka), nekontrolirano pobjegla veća količina sumpor-dioksida. Koncentracija plina u zraku bila je 6 puta veća od dopuštene. Netko je ponovno preokupirao granice tolerancije. Je li u pitanju ljudski faktor ili tehnološki zastario i onemogućen pogon, za dogođeno nije bitno. Odgovor će uvijek naći neko rješenje i ponuditi za prihvatljivo objašnjenje, te odlučiti da se nastavi i takvim pogonom može proizvoditi. A što se toga dana ljudi doslovce gušili i bili trovanjeni to ih ne dotiče, jer ponovno gušili su se sa svojim pojedinci, a proizvodi se u ime društva.

Ono što nas treba zabrinuti nije u pitanju samo prevaziđena tehnologija, nego se čini da je zagađena svijest koja bez otrova i mržnje može funkcionirati. A zagađena svijest Subotice je napravila sandwich. Na sjeveru grada „Zorka”, zagađivač, na južnoj „Zorka”, zagađivač. Zločin! Naši stari, koji su gradili, voljeli i čuvali ovaj grad na sjeveru grada zasadili su šumu kao ekološki zaštitnik od pijeska vijavca da spasi u Europi najplodniju ravnicu. Spasavali su zemlju i njegovali pluća grada. Danas na plodnoj zemlji se otvara tvornica umjetnog gnojiva! I više se ne može sa kojih će strana otrovna magla doći. I to je jedan akt terorizma, jer vjetrovi ne pružaju dovoljnu skrb o gradu.

Opasnost prijeti i nakon ukidanja sajona, jer se lako može desiti da budemo gubici kupci zastarjele i nadasve prljave tehnologije koja je svijetu, dok nam nudi rješenje za mir, nepotrebna.

Ako nam je stalo do mira bez atributa, moramo se za njega boriti i na ulici, na autobusu, školi, tvornici... I to jedino u narednih sedmica. U protivnom, okretat ćemo se bez glave; očekujući što će nam moćnici ponuditi i za nas odlučiti.

Vojislav Sekelj

Izlazak ovog broja „Žiga”
financijski je potpomogla
SOROS fondacija
Jugoslavija

Žig broj 35
Adresa uredništva: Subotica
Preradovićeva 4
Telefon: (024) 30-136
Osnivač i glavni i odgovorni urednik:
Vojislav Sekelj
Uredništvo: Lazar Merković, Ivan
Rudinski, Dragan
Vidaković i Tomislav Žigman
Tehnički urednik: Ivan Hegec
Tisak: „Globus”, Subotica
List je registriran kod
Ministarstva za informiranje
Republike Srbije pod brojem 16
25. travnja 1994. godine
„Žig” izlazi svake druge subote

šta da Vam kažem?

MOŽE KAKO HOĆE

Vlada Srbije imenovala je u julu Žužanu Erudac za direktora Narodnog pozorišta – Népsinház i time, na prvi pogled, razrešila „tinski Gordijev čvor” nastao na relaciji lokalne samouprave i dotadašnjeg direktora Ljubiše Ristića. Meseć dana kasnije Žužana Erudac došla da preuzme dužnost i našla pozorište poluprazno u jadnom izdanju sa mnogobrojnim neplaćenim računima i porukom da se produženje registracije automobi-

la je u minulih osam godina rađeno i urađeno u našem „Népsinházu” Subotičani koji to znaju. Dok je bilo novaca za nesuvise trošiti na glumcima o čije su se druženje u svojim satima po Paliću, Kelebiji i drugim zletištima otimali funkcioneri tadašnje samouprave i njihovi kadrovi, sve je bilo u najboljoj redu. Niko nije smeo ni da zuci o šteti kada pijani glumac razbije automobil ili, recimo, kada se na Svetozar Stankovićevom priređuju kokteli u apartmanima i pozorišne pratilje ili sekretarice.

Pa prošlo. Godine 1995., ali i dve godine ranije, naš je teatar tako reći životar. Opština je tvrdoglavo odbijala da da svoj novac za finansiranje rada ove ustanove. I ovakav teatar, takođe, tvrdoglavo je odbijala odbornicima ponudi predlog programa rada.

Međuvremenu prešlo se na teren politike. U stilu „vi meni fašisti”, ja vama „naš”, i sve tako. Dok god nije dogorelo do dna, a onda se umešalo i republičko Ministarstvo za kulturu.

Ustavljeno je sijaset razgovora. Opština uporno tražila da se znameniti reditelj iz fotelje direktora koji je u međuvremenu dobio i visoku funkciju u jednoj od velikih partija.

Ipak, Vlada Srbije imenovala je novu osobu na mesto direktora Narodnog pozorišta. Kada je novi direktor u avgustu godine došao u teatar, imao je šta i da kaže. Uprkos pozorišna predstava pretvorena u sletišta; od bogate garderobe ostalo je malo, a vojni park, kompjuteri i druga oprema jednostavno su nestali.

Prinudna prodaja između starog i novog direktora praktično nije izvršena, jer stari direktor po zemlji Srbiji izvodi predstave u okviru KPGT projektom. U toj funkciji su u okviru autobusa, kombi, i dva putnička vozila i druga oprema odneta iz Narodnog pozorišta. Da bi „funkcija bila u rukama” novi direktor je dao nalog da se izvrši registracija pozorišne „mazde 323”, koja je kupljena 1993. koji je kupljen za 10 miliona što su glumci tavorili sa platama, a koja prolazila kroz krov zgrade. „Mazda” je bila važnija i ona je, takođe, sada u rukama KPGT.

Novoimenovani direktor Žužana Erudac na ovu temu ne želi da govori. A i zašto? Ona žive sitnicama kao što je pozorišni direktor, na primer, kada je znano da ima novca koji mogu kako hoće i niko im zbog toga neće ništa zameriti.

Pa su takva vremena.

M. Popadić

Da ne bi imali iluzija glede demokratske vlasti

NOVI NAČELNIK POKAZAO ZUBE

– Nije važno ko je šta rekao, nego je bitno što se nalazi u zapisniku – rekao je pre nekoliko godina jedan od nekadašnjih organizatora političkog „turizma” kosovskih Srba – mitingaša. Ovom svojom „čuvenom” izjavom je jasno ukazao na način rada sadašnjih vladajući krugova, odnosno na jedan od stubova, na koje se oslanja ovaj sustav, dok ne dođe do većih potresa.

Nismo još zaboravili, da je sadašnja vlast pomoću tih preplanutih turista i takvih metoda srušila ustavni sustav države i autonomiju Vojvodine i da je tada počela era političkog nasilja. Ovom prigodom nećemo se pozabaviti sa katastrofalnim posljedicama do koje je dovela ova vlast glede društvenih i gospodarskih odnosa, nego ćemo rasvijetliti još jedan primjer spomenutog političkog metoda rada, do kojega je došlo na zatvorenoj sjednici Okružnog štaba za izbjeglice.

Mile Jovičić, novi načelnik subotičkog okruga, u svojstvu predsjednika Okružnog štaba za izbjeglice – prema kazivanju Gabora Kudlika, predsjednika Općinskog štaba – je na sjednici kratko i jasno priopćio, da se mora naći trajno rješenje za smještaj onih izbjeglica, koji još nemaju adekvatne uvjete stanovanja u ovom okrugu. Pod ovim podrazumjeva smještaj oko 700 lica, koji već dva mjeseca žive u Subotici u školskim i fiskulturnim halama, zadružnim salama itd. Gabor Kudlik se usprotivio ovakvoj odluci, donetoj na predlog Okružnog načelnika, te je priopćio stavove Općinske skupštine, da Suboticu treba rastretiti, jer je tu pristiglo daleko više izbjeglica nego što je bilo predviđeno za cio okrug, te da se u Subotici nalazi najveći broj izbjeglica na kolektivnom smještaju. Kudlik je zahtijevao, da se o prednjem obavijesti Republička vlada. Mile Jovičić je na ovo izjavio, da, dok je on predsjednik štaba ovakve stavove neće prosljediti vladi, na što je Kudlik zahtijevao da ova izjava uđe u zapisnik. Tada je Jovičić, replicirao, da u zapisnik ulazi samo to što će on izdiktirati.

Na ovaj način je on, kao jedan od eksponenata sadašnjeg društvenog sustava, a i sam taj sustav su pokazali, da sadašnja vlast na svakom koraku i svaki dan konkretnim aktivnostima baca u blato i gazi demokraciju i da njoj nije ni na kraj pameti da vodi računa o općem raspoloženju svojih građana, a da ne govorimo o tome, da ne vidimo ni trunke truda da vlast učini sebe prihvatljivijom!

Novi načelnik Okruga se na ovaj neslavni način predstavio javnosti, a to nam uka-

zuje na nekoliko žalostnih činjenica. Prije svega na to, da je stupio na dužnost bez nekog osnovnog bontona, čak se nije predstavio ni na nekoj konferenciji za novinstvo. Još je žalostnija činjenica, da njegovom imenovanju nije prethodila nikakva, ni formalna konsultacija sa predstavnicima općinske samouprave. Iz svega ovoga se jasno vidi, Okružnom načelniku, ni nakon neslavne aktivnosti njegovog prethodnika – nije namijenjena uloga za vezu između vlade i općinskih samouprava, niti će biti nekakav kordinator, nego mu je zadaća da bude beskrupolozni izvršitelj vlastitih odluka i namjera. u povodu jednog veoma osjetljivog političkog pitanja dokazao neumoljivost vladajućih krugova. Iz njegovog ponašanja smo se opetovano uvjerali, da se sada odvija svjesna kolonizacija, i da se radi o naseljavanju velikog broja izbjeglica. Sve ovo može izazvati veoma teške posljedice u okrugu, ne samo materijalne naravi, već utiče i na etničku strukturu na štetu nacionalnih manjina koje ovdje žive. Ovo nije drugo, nego nasilno mijenjanje etničkog sastava stanovništva, a protiv toga su manjine prinuđene protestirati u ovoj zemlji, gdje se prava manjina mjere apotekarskom vagonom, pozivajući se striktno na procen-te, na nacionalnih sastav stanovništva.

Karakteristično je, da mijenjanje etničke strukture stanovništva u našim krajevima već ima i međunarodnog odjeka, a Okružni načelnik uprkos tome energično odbija proteste općinske samouprave i njen zahtjev da se srazmjerno podijeli teret u cijeloj republici.

Svjedoci smo naime, da je dvije trećine izbjeglica pristiglo u Vojvodinu, gdje su očekivali smještaj i zemlju, te sada u nevolji žive pod neljudskim uvjetima i prjetežno na tere već izrabljene pokrajine, čiji stanovnici – mada suosećaju sa ljudima u nevolji – nisu više u mogućnosti da i sami sebi obezbijede život dostojan čovjeka.

Ovako bahato ponašanje novog Okružnog načelnika u svojstvu predsjednika Štaba za izbjeglice, ne može da dozvoli sebi ni jedna vlast, koja propagira demokraciju i obezbjeđenje prava nacionalnih manjina, niti može sebi da dozvoli bilo koji režim, koji bar malo uvažava mišljenje svojih građana i međunarodne javnosti. Ako ne zbog drugog, onda bar zbog toga, što je rješavanje sudbe naroda i državi(ic) na teritoriji bivše Jugoslavije, nalazi se u veoma osjetljivoj fazi.

István Valihora

Servis bele tehnike **FREON** * * *

024 52 918

vi. Gabrić Grgo

Nikola Kujundić 10

stan: Pazinska 11 (22 455)

DVOT/V/JEDNIK

Organizacija ujedinjenih naroda (OUN) slavi 50. rođendan i kao zreli pedesetogodišnjak svakako ima ambicije da riješi globalne svjetske probleme. Prijem Njemačke i Japana u stalne članove Vijeća sigurnosti je već gotova stvar i sve ide k tomu da se za početak trećeg tisućljeća formira u nekom obliku svjetska vlada. Kao i svaka vlada i ova će imati ministarstvo unutarnjih poslova (vanjski poslovi su manje važni dok se vanzemaljci ne oglase) tako da bi svakako bio formiran „svjetski policajac“ bez ikakvog lapidarnog prizvuka ovog izraza, koji bi uređovao gdje god bude ocijenjeno na zemaljskoj kugli da treba praviti reda. Bojim se da smo mi na Balkanu u prvome planu, a ukoliko je ovo turbo-folk rima neka mi oprost i g-da ministarka.

ŽIG Konac ovog tisućljeća od Kristovog rođenja je pak svakako obilježio njegov Namjesnik koji je ovih dana slavio jubileum. Ovaj smireni Poljak više je učinio za popularnost i širenje Vjere nego svi kabinetski romanski pape prije njega. Rijetko se kad u povjesti dogodio tako pravi čovjek, u pravo vrijeme i na pravom mjestu! Svakako, želim da poživi i dođe u Beograd čim prije kako bismo svi skupa poradili na pravom miru i pomirbi među ljudima i narodima, ka pravom i jedinom ekumenizmu, ka iznalaženju dobrog u ljudima različitih vjera, nacija i ideologija.

ŽIG Gospodin (sa stvarnom težinom ove riječi) Soros je gostovao u svojoj negdanjoj postojbini Budimpešti i posjetio Srednjeeu-

ropsko sveučilište koje je isfinancirao i nadalje obilato pomaže. Svakako je indikativno da gospodina Sorosa ne voli ni jedna vlada u zemljama kojima poklanja novac u velikim količinama, jer se, eto, on usuđuje da tu stvar koja „ne smrdi“ kao što je rekao onaj rimski car, daje pod uvjetom strogo namenskog trošenja za razvoj zapadnog tipa demokratskog društva: za prosvjetu, kulturu i umjetnost i strogo humanitarne svrhe. A nikako milijune dolara za promidžbu ideja ljudi i partija na vlasti. I pored ispoljene srdžbe, uvreda i insinucija, fondacija SOROS nastavlja tjerati svoje, zagledana naprijed u otvoreno i slobodno društvo budućnosti.

ŽIG Stanoviti disc-jockey Hoax iz svog studija radio stanice u Kanadi, pozvao je telefonom osobno britansku kraljicu u Londonu, lažno se predstavio kao predsjednik svoje države i razgovarao 14 minuta sa Elisabethom II. O problemima odvajanja Quebeca, o čemu je ovih dana raspisan referendum. Nije jadnoj kraljici dovoljno problema sa ljubavnicima Lady D, potom ljubavnim jadima sina – prijestolonasljednika, te prelaskom na metrički mjerni sustav itd. još je eto muče i problemima Commonwelta. U velikom svijetu je to shvaćeno kao velika zafrkancija i dobar štos, kao kad je onda mladi Nijemac sletio na Crveni trg svojim malim zrakoplovom, ali neka pokuša neki voditelj TV Pale dobiti na telefon našu Prvu Damu i da sa njom proćereta o ujedinjenju u srpnju iliti JULU.

Milivoj Prčić

Miljenko Smoje (1923.-1995.) TUGA JER GA VIŠE NEMA, PONOS JER SMO GA JEMALI

Jugoslaviju nisu nadživeli mnogi pravi, veliki, neizlečivi Jugosloveni. Odustao je ovih dana i naš kolega, Stric Miljenko Smoje, najbratkije i najtoplije pero koje je ta nekadašnja zemlja ikada imala. Nadživio ju je taman toliko da njenim grobarima saspe u lice časnu istinu o njihovim nečasnim, sramotnim, primitivnim motivima i razlozima da unište jedini svet u kojem se on, u kojem smo se svi mi, dobro osećali. U poslednjoj poruci koja je iz Splita doprla u ovu zatarabljenu zemlju rekao je: „Bednom, jadnom, glupom i sitnom čoveku koji se koprca u ovozemaljskom blatu sve ću da oprostim. Osim zločina. A vlast, vlast zajebavam. Svaku“

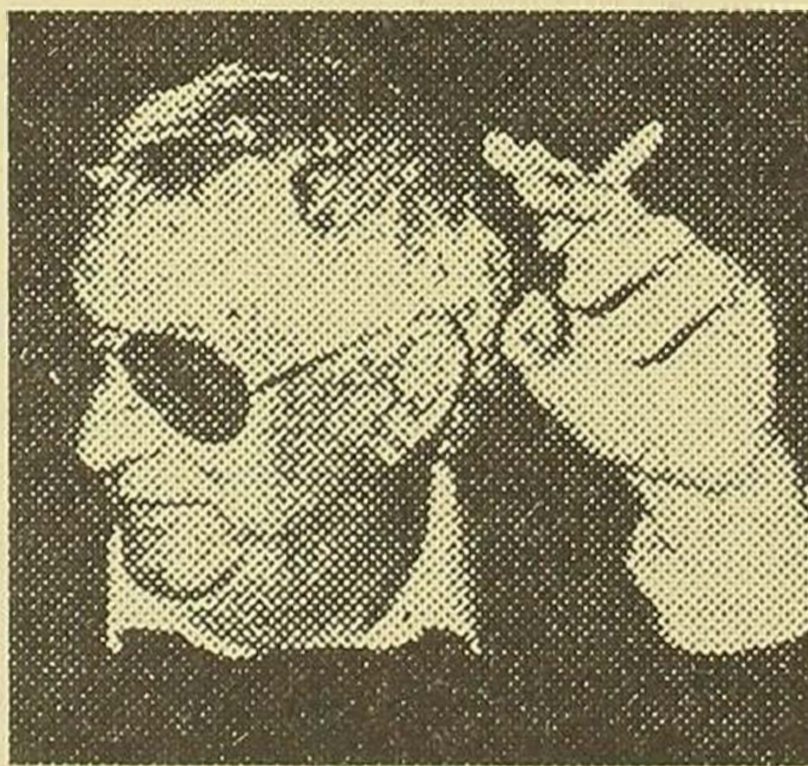
To kao da je napisao neko ko se sprema da podvuče crtu pod svoj celokupni opus.

Smoje nije odustajao pedeset godina. Nije odustao ni kad je pre petnaest godina otišao u penziju. Kao da je tek tada počeo najbesomučnije da udara u svoju legendaru "makinjetu". Do pre nekoliko nedelja još je puni po dve cele, velike stranice u jedinom poštenom dalmatinskom listu, splitskom "Feralu", koji se baš zbog tog kultnog Smojinog "Dnevnika jednog penzionera" gladno tražio sa svih strana ovih naših novih, najnovijih i budućih granica, preko postojećih i nepostojećih graničnih rampi, balvana i bodljikavih žica. U tom "Dnevni-

ku"...ispisao je svoju definiciju "čovika". I sebe, naravno, sebe, na prvom mestu:

„ČOVIK JE JEDINA BEŠTIJA KOJA PIŠE.

Nije istina da je čovik jedina beštija kojamisli.

I druge beštije misle, a one najpametnije (dupini, pasi, šimje) jemadu svoju logiku mišljennja, donosidu i zaključke, jemadu asocijacije. Beštije se mogu smijati, mogu plakati, moredu se baviti umjetnošću. Ko piva bolje od slavuja?

Beštije moredu i balat. Vidija sam od nji prave balete. Moredu i glumiti ka u Hudožestveni teatar. Moredu se baviti arhitekturom i likovnim umetnostima. Ča je gnjizdo nego skulptura, a čele i mravi su arhitekti, gradevinari, urbanisti.

Ali samo čovik piše."

Nije Stric slučajno odustao, nije ni od starosti, ni od nemoći, ni od bolesti. Među hiljadama Smojininih lucidnih, brkatih, a mudrih, toplih i nostalgičnih poruka koje nam je decenijama slao, kakvu nam je poruku uputio time što je - baš sada

SUBOTIČKA AGORA-IV ciklus

U toku je četvrti ciklus subotičke Agore u organizaciji Otvorenog univerziteta - Szabadegyetem, Subotica.

Tribina Agora ima karakter gradske tribine, i omogućuje građanima da na organičan i neposredan način učestvuju u javnom životu Subotice nezavisno od načina delovanja političkih stranaka, lokalne državne uprave, dakle, kao građani skrećući tako pažnju na svoje probleme i na svoje postojanje.

Četvrti ciklus subotičke Agore zakazan je za period od 4. novembra do 9. decembra 1995. u svečanoj sali Otvorenog univerziteta, svake subote u 10 časova.

Učešće na ovoj tribini, predlozima, razmišljanjima, sugestijama, kritikom, to je Vaš skroman, ali time dragoceniji doprinos boljitku

življenja u gradu, ali i sa gradom! Tema zakazana za 4. novembar je: **Gde si Alibaba?**

U poslednjih nekoliko godina u gradu sudesio veliki broj ubistava. Pošto su bila „zgušnjuta“ u kratkom periodu, a dnevna štampa dala tome maksimalni publicitet, stvorila je utisak da je Subotica grad kriminala. Međutim, značajan broj ubistava nije razjašnjen ni do danas, kao ni podmetanje bombi u crkve. Treba videti da li je Subotica zbilja grad kriminala i ubistava, koja je moguća pozadina ubistava, šta i kako razdržava na rasvetljavnju zločina...

Tema Agore zakazane za 11. novembra 1995. godine je naslovljena „**Da li se parole negde sastaju?**“

U Subotici se pojavio veći broj institucija koje se bave istorijom, kulturom, sadašnjosti i budućnošću samo jedne nacionalne grupe. Da li to vodi stvaranje paralelnog društva u kome ljudi žive jedni pored drugih a ne zajedno, ili će se te parole negde susresti...? Može li Subotica stati ako kulturni poslenici svakog naroda nemaju interese za druge kulture niti kako taktički sa njima...?

O ostalim „kroki“ sadržajima tema tribine Agore, obavestićemo Vas blagovremeno a u međuvremenu razmislite o učestvovanju na ovoj tribini.

Toth-optika
SUBOTICA

Tel: 51-045 *Maksima Gorkog*

Radno vreme

Radnim danom 9.00-12.

16.00-19.

Subotom 9.00-12.

Radno vreme oćnog lekara

Radnim danom 17.00-19.

Svečana akademija povodom pete obljetnice RDSV - Subotica NE ODUSTAJEMO OD POLAZNIH NAČELA

U velikoj vijećnici Gradske kuće 20. listopada održana je svečana akademija Reformsko-demokratske stranke Vojvodine - Općinske organizacije Subotice u povodu pete obljetnice njenog nastanka.

U mnogima je još u radom i dragom sjećanju pred oko nekoliko tisuća nazočnih u Hali sportova, kada je tadašnji predsjednik Saveznog vijeća gospodin Ante Marković govorio na otvorenom skupu. Bili smo puni nade, očekivali smo da idemo u nove vode, ostvarivanja jedinstvene demokratske i građanske opcije u izgradnji novih odnosa. Tim prije što smo sve nužne, ali i povoljne pretpostavke za to imali. Ali desilo se... nećemo ovom prigodom ni o uzrocima ni o posljedicama. No, stoji činjenica da nas nada na skoriji boljitak sveukupnih odnosa nismo našli. Jednostavno, dugo ovo traje. Dolazi do krošnja i zamora ljudskog materijala. I bez novih ideja ljudi teško da ćemo iz ove „kolotečine“ tako jednostavno isplivati. Možemo plivati i kao leptir i kralj... ali nije to stvar tehnike. U krajnjoj liniji u pitanju je dobra volja, pismenija i odgovornija politika prema svemu. Možemo slo- govoriti da je RDSV je jednu takvu opciju ponudila, ali od svoga osnovnog programa za proteklih pet godina je odstupao. Ali došle su nevolje koje ni nju u sveukupnom političkom gibanju nisu mimoišle.

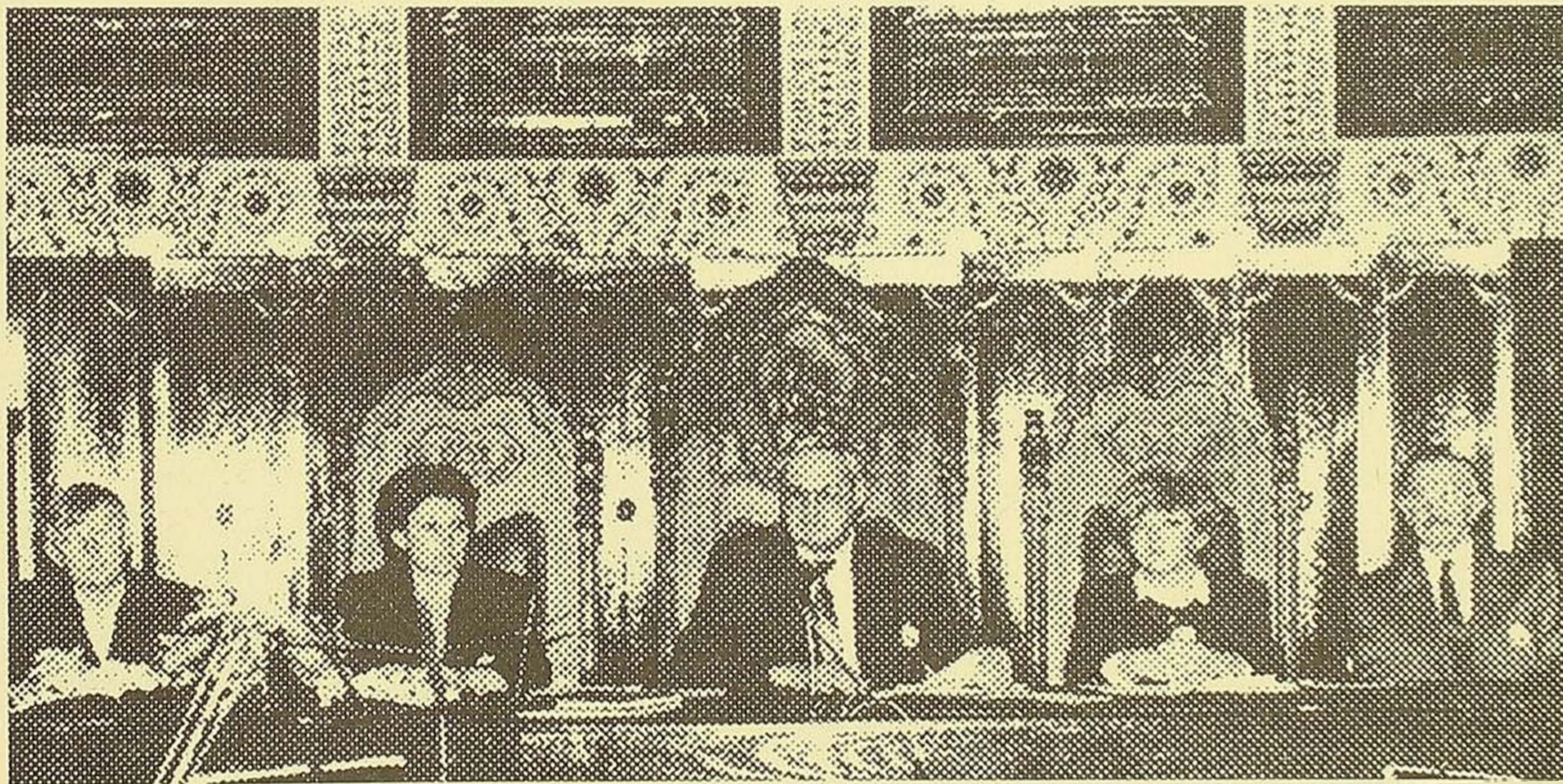
U ovom Dnosimo neke akcente iz izlaganja Blaška Kopilovića predsjednika Općinske organizacije RDSV Subotice. Otvarajući akademiju, između ostalog je rekao: **Krenuli smo te daleke 1990. godine i jučerašnji dan, 19. oktobra, krenuli smo u naš snagom, nadahnuti željom za rad, pod pokroviteljstvom Pokreta za promene, verom u uspeh sa sloganom „Vreme promena“.** Osnovali smo naš Pokret na najširim osnovama, mesta gde je bilo za svakoga ko je želeo mir, ekonomski prosperitet, očuvanje zemlje, red i rad. Na tome smo insistirali te 1990. godine Savez reformskih snaga u Vojvodini.

Danas, sa distance od 5 godina, lako je za- govoriti da smo mi tada bili jedina jugoslovenska općinska snaga koja je i delovala i želela ono što je u Programu napisano. U svom daljem razvoju smo ostali u skladu sa načelima. U ovom programu naglašavaju gos. Kopilović je u simboličkim nazivima istaknuo osnovna polazišta stranke, istaknuo da se svi program mijenjali nisu, a zacrtano je da se u okviru svih aktivnosti izvrše ekonomske reforme, sa posebnim naglaskom na privatizacijom putem akcionarstva u okviru demokratske i društvenoj svojini; da se izvrši prestruktuiranje privrede, njeno reorganiziranje, povećanje produktivnosti na višu razinu, i konačno uključivanje u međunarodnu podjelu rada. **Za ovaj program dobili smo i obećanje, i naša podrška iz svijeta. Da bi nastavio, i sve se vratio na ono vrijeme koje nam se sada čini daleki san, a kao da je jučer bilo: „svetlo i mir, a tacni bijaše nudeno“.** Ali... „Danas

možemo reći“, riječi su iz referata Kopilovića, **„trebalo je da republike stave potpis na sporazume o garancijama stabilnosti za uložena sredstva od strane međunarodne zajednice. Te garancije, naravno, nikada nisu dobijene. Program je ipak živio nošen, pre svega, voljom, željom i snagom građana ove zemlje. Zaradivalo se 1.500 maraka mesečno, imali smo ulaz u 100 zemalja sveta bez viza, imali smo cenu pšenice od 30 feninga; imali smo mir, ravnopravnost, jednaki tretman svih ljudi i građana ove zemlje, u svim državnim organima, u bilo kojem njenom kraju. To su bile te društvene reforme za koje se Program zalagao“.** Naglasivši, da su tijekom svog postojanja imali i medijsku blokadu, te da su osuđivani za izdaju, što je donekle utjecalo na osipanje stranke. Ali su se od početka svim snagama zalagali protiv mobilizacije i protiv rata. Ipak, dotičući situaciju u Subotici, uvodničar podsjeća da je Subotica ostala bez 28 svojih građana, koji su poginuli u ovom suludom i nikom potrebnom ratu. **No, Subotica je ostala i bez velikog broja mladih ljudi,**

povratka kući; hitno prestruktuiranje privrede, donošenje zakona ili omogućavanja privatizacije na realnim i pravnim osnovama; rješavanje položaja nacionalnih manjina u smislu omogućavanja i korišćenja onoga što u Ustavu piše („Mi smo predložili i zakon koji to rešava, pa ćemo se za njega i zalagati“); za takvu autonomiju koja će privrednim subjektima ostaviti najviše sredstava koje će Vojvodini omogućiti miran, kulturni i dinamičan razvoj i poštovanje svih njenih specifičnosti. „Mi u autonomiji ne tražimo državu, ali tražimo rezultate rada i da rad mi organizujemo i koristimo. To valjda spada u oblast ljudskih prava“.

Svoje izlaganje završio je riječima: **Subotica je opoziciono očuvana sredina, ali mislimo da je vreme da se sada zalažemo za to da Subotica izvuče neke koristi iz toga. Zalagaćemo se za takvu organizaciju vlasti u Subotici, u kojoj će se u decentraliziranoj državi lokalna vlast ponašati ili morati ponašati po želji i interesima građana, ali i kao komponenta jedinstvene regije i države, Srbije i Jugoslavije, a ne kao njen**

koji su ovaj grad napustili trbuhom za kruhom, ne bježeći, već se odupirući ratnohuškačkoj politici - mašineriji, koja upravo ovih dana završava, ali cijena je velika. Ipak, Subotica u naletu svih nedaća, iako u blizini rata, sačuvala je i ostala multinacionalan, multikulturalan i multikonfesionalan grad, a u tome vidimo i nalazimo i dio svoga uspjeha.

U dijelu govora koji određuje smjernice daljnjeg djelovanja Kopilović je istaknuo da je bitno što ih više ne proglašuju za izdajice, da je njihova mirovna opcija i aktivnost oko mirovnog procesa urodila plodom. A u daljem radu tražit će i zahtijevati hitno međusobno priznavanje svih republika; hitno otvaranje granica, dvojne putovnice, slobodno kretanje robe i građana; hitno rješavanje problema izbjeglica, ma gdje se oni nalaze. To podrazumijeva povratak onih kojih žele, obeštećenje za one koji ostaju, aboliciju za one koji su u svijetu, što znači omogućavanje

privezak.

U radu Skupštine sudjelovali su Károly Tóth Bagi, kao jedan od osnivača ove stranke, koji je iz kritičkog kuta oslikao postojeće stanje, zatim predsjednik RDSV dr. Dragoslav Petrović, osvrnuvši se da Vojvodina nije više ono što je nekoć bila. Ispred općine svečanu akademiju je pozdravila Vera Milodanović, šef Odjeljenja za opću upravu, kao i predsjednik Općinskog vijeća sindikata gospodin Milenko Smiljanić. Akademiju su pozdravili predstavnici SPO, NSS, NRS, DSHV i SKJ. Također su pristigli mnogobrojni brzojavi, među kojima i brzojav Ante Markovića, koji je izazvao pravo malo oduševljenje kod prisutnih.

Na kraju je izveden prigodni kulturno-umjetnički program u izvedbi Subotičkog tamburaškog orkestra.

(b. r.)

Boško Krstić, urednik časopisa „Rukovet”

Ko brine o gradu?

- Ovde živeti i raditi traži mnogo napora i rada, nauke i znanja, i mnogo dobre volje da se poznaju i svoja i tuđa kultura; i svoj i tuđ jezik, i svoji i tuđi običaji ● Niko ne vidi grad kao celinu, i o celini se ne vodi računa

Boško Krstić, novinar, urednik, profesor jugoslovenske književnosti, zaljubljenik Subotice, autor luksuzne monografije „Subotica - slika, reči i zvuci”, pisac jedne od najčitanijih knjiga u Subotici „Subotičke senke”, kroz koju doživljavamo grad kao dio nas samih.

Jedan od povoda za ovaj interview jeste dodjela druge nagrade za dizajn za knjigu „Subotica” na upravo završenom 40. sajmu knjige u Beogradu. Knjigu koju svi trebamo imati da bi upoznali ovaj grad iz njega samog.

Kako procjenjujete sadašnju kulturnu situaciju u Subotici

B. K.: Kulturni prostor Subotice i dalje se segmentira i deli. Svako zove, predstavlja i prikazuje nekog „svoga”, dok preko plota osmatra da li mu drugi na tome zavidi. To je, naizgled, dovelo da pravog obilja manifestacija, ali ne i nove vrednosti u ukupnoj kulturi Subotice. Dominiraju lažni nacionalni interesi i princip. Lažni zato jer ne postoji, ovde, u ovoj višenacionalnoj i višekonfesionalnoj Subotici preči nacionalni zadatak za svakog, od onog da gradi dobre odnose sa ostalima i tako stvara mogućnost za najefikasniju promociju upravo svoje kulture. Jer, kada tako uskogruđo svako brine samo o sebi i o svome, ko će to onda brinuti za svoj grad u celini?

Prisustvujemo, uvjetno rečeno, „avlijanizaciji” kulture. Trpi li grad?

B. K.: Iz takvog poimanja stvari javila se pogrešna ideja kako se ovaj, ili bilo koji drugi grad mogu disciplinovati; privesti jednoj ili drugoj strani, promeniti i urediti po svome. Da se u takve svrhe mogu iskoristiti manifestacije, ustanove ljudi... A dešava se da takvi projekti vrlo kratko traju, a štete dugo ostaju. U to su neki poverovali, pa stalno odrađuju posao za drugog, umesto da se okrenu i odgovaraju gradu i svoju akciju usmere njegovoj dobrobiti. To je jedini način da služimo sebi, ali i drugima; da zaobidemo ograde i avlije, već da pravimo mostove. Kako na mikro, tako i na makro planu.

Dolazi li do politizacije kulturnog tkiva grada? U lošem značenju riječi politizacije.

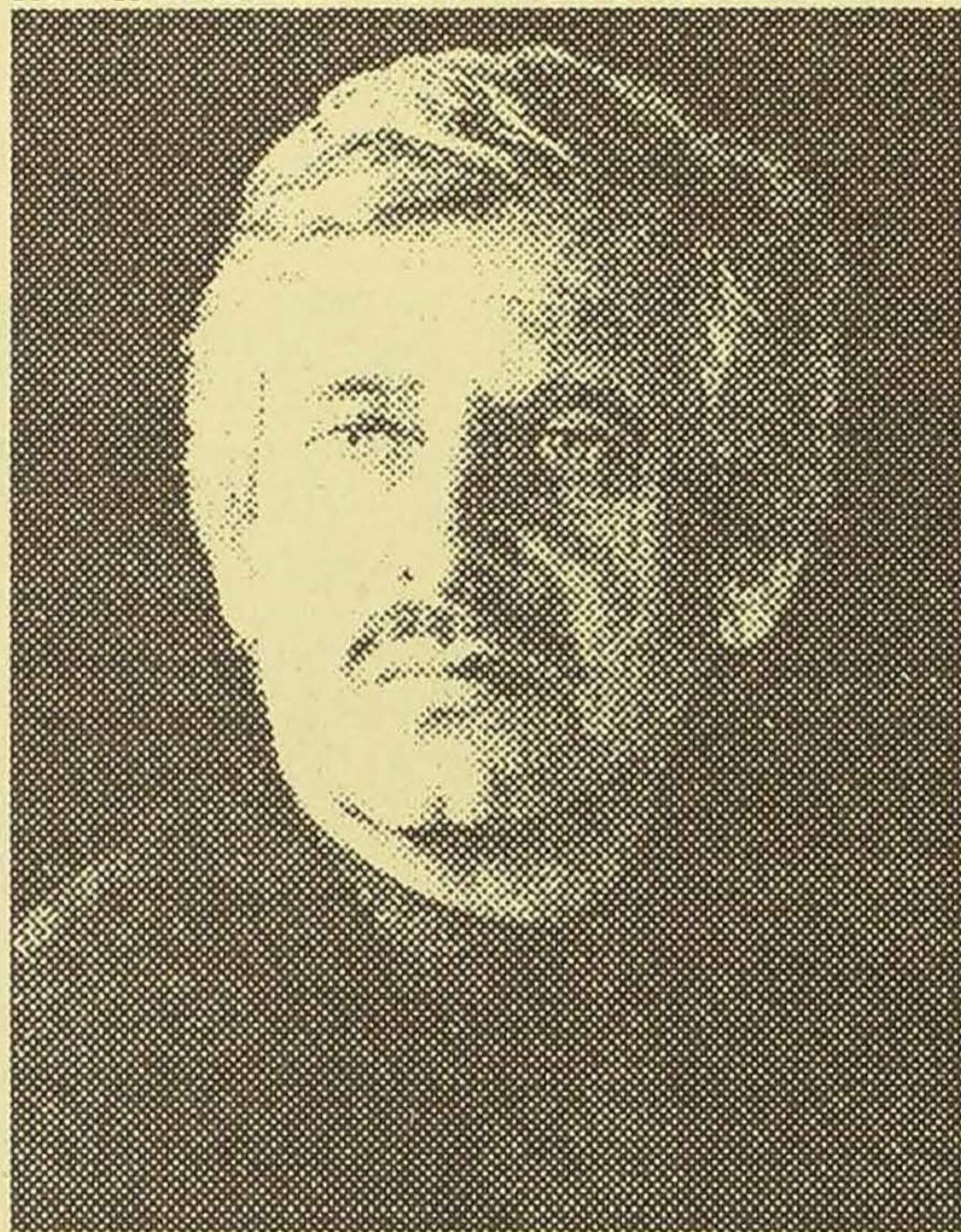
B. K.: Da. Svedoci smo političke borbe za sopstvene kadrove u raznim institucijama, pa i u kulturi, a što ugrožava osnovni princip izgradnje i službe gradu. Poneki su svojim izborom toliko iznenađeni i srećni da im osim pomnog slušanja svoje glavne uprave i ne pada na pamet da od uprave nešto i zatraže i unaprede svoje institucije ili manifestacije. To su oni koji uvek odgovaraju nekom drugom a ne gradu kao celini; ti koji lako dolaze takođe lako sve napuštaju i odlaze.

Tako se stvarju velike rupe i prekidi u kontinuitetima ovoga grada, pa i u kulturi, koje će neko jednom morati

povezati i ravnati. Taj stalni istorijski diskontinuitet u razvoju grada je njegov najveći problem. Kao ključni rezultat smatra se osvajanje ustanove, a ne i njena izgradnja. Posle svega, jasno, ostaju institucije ruševine, a prvoborci prelaze na nove zadatke. Ruševine ostaju onima koji ovde ostaju; ostaju Subotici pa i državi.

Postavlja se dilema: graditi ili ne graditi?

B. K.: Setimo se Gradske kuće. Izgrađena je pred sam rat, pred raspadom jednog carstva, kao najznačajnija građevina grada. A mi još uvek živimo, pitamo se da li je ovde dobro graditi ili ne, granica i šta ja znam? Ne uspevamo da izgradimo najstarije pozorište u ovom trenutku na prostoru Jugoslavije. Još uvek ga zauzimamo, preuzimamo i oslobađamo, misleći da ga možemo imati protiv nekog drugog. A niti ono, niti išta kultno može da funkcioniše na

Boško Krstić

principu protiv. O tome možemo raspravljati; svi mogu biti u pravu, i jasno, svi drugi su u krivu, ali gradu je ostala ruševina. Da li će u njemu stanovati država? Pa jasno da hoće. Ali bi prethodno dobro bilo da prvo stanuje pozorište, a zatim i Subotica. Samo tako može.

Jesmo li dovoljno izučili, odnosno savladali kulturu zajedničkog življenja? Subotica za to i po kulturnim i civiliziranim tekovinama ima dobre temelje.

B. K.: O kulturnim i civilizacijskim dometima višenacionalne i višekonfesionalne Subotice takođe svi govore i ističu rezultate. Govore o tome i kite se ovim cvećem i oni koji ga nisu negovali, niti ga neguju. Svi o ovome slikaju neku idiličnu, pomalokičersku sliku. Živeti sa drugima i drugačijima niti je paperjasto lako (kako se to ponekad krivo predstavlja) niti je nemoguće, što je samo druga strana istog kiča.

Istina, u toj varijanti sa nesagledivim posledicama. Jednostavno, ovde živeti i raditi traži mnogo napora i rada, nauke i znanja, i mnogo dobre volje da se poznaju i svoja i tuđa kultura; i svoj tuđ jezik, i svoji i tuđi običaji. U Subotici ima o ovome i lepih i ružnih epizoda. Treba ih znati. Zbog toga mislim da ovakvi gradovi kao Subotica, i građani u njima, imaju posebne zadatke i odgovornost i pred svojim nacionalnim maticama i među sobom; da upravo ovde ne negiraju nikoga, ponude zajedničkom životu sve najbolje i najlepše što imaju. Samo će im se tako od drugih vratiti isto. Ali, ovakvi gradovi jesu pravi ambasadori državi koje ih ima. To ponekad moraju shvatiti i ti gradovi, ali bogami i njihove države.

Bavite se izdavačkom djelatnošću. Kakav je utjecaj knjige na kulturu življenja danas? Što biste napose o sudbi knjige mogli reći?

B. K.: Knjigu neće, niti može da spašati politika. Ona se bavi sabranim delima, istorijama i velikim projektima političke promocije. Knjigu mogu spašati pisci i čitaoci. Previše govorimo o nedostatku novca. To je alibi za sve druge nevolje i nesposobnosti. Malo smo previše govorili da knjiga nije roba. Pa jasno, nije SAMO roba. Ali jest i roba. Niko se ne pita šta je sa celir tiražima koji nikada nisu stigli do čitaoca. Prodati knjigu ne znači samo omogućiti novac za štampanje drugog već i uspostavljanje jednog normalnog odnosa između pisca, knjige i čitaoca. Kao što reče Gramši: „Sumnjiva ideologija koja se besplatno deli”. Rado kao bih da ne treba previše verovati u takvu kulturu. Mislim da privatni izdavači upravo sada drže čas o tome.

Knjiga je temelj kulture i sukus ljudskog ophođenja i ponašanja. Knjiga ima svoje vreme, i ako nam je stalo o ljudskog življenja za sudbinu knjige trebamo biti zabrinuti. No, podvlači ako nam je istinski stalo. U protivnom zalutaćemo i izgubiti se u raznim tehnikologijama. Inače, to su vrlo složeni odnosi. Na žalost, mi im ne posvećujemo dovoljnu pažnju ni na nivou porodice, ni na nivou škole, pa ni na nivou društva.

Na upravo završenom 40. Međunarodnom sajmu knjige u Beogradu objavljena monografija „Subotica”, čiji ste Vi autor. Dobila je drugu nagradu za opremu. Prvo, naše iskrene čestitke. Što biste mogli reći o opremljenosti knjiga?

B. K.: Oprema knjige više nije stvar. Vrlo je bitno kako će knjiga izgledati. Mislim da nije bilo „ružnih” knjiga na Sajmu. U tom smislu druga nagrada je ogromno priznanje i je zadovoljstvo iskreno delim sa svojim radnicima, koji su na njoj radili; kao „Birografikom” koja je knjigu vrhunski odštampana. Treba znati da je ova na

SPORTISTI SU SIMBOLI GRADA

Gradovi se prepoznaju po raznim obeležjima – istorijskim, kulturnim, turističkim, industrijskim, sportskim i sličnim.

Velike sportske priredbe kao što su Olimpijske igre, svetska ili evropska prvenstva i druga velika takmičenja, za duže vreme obeležavaju grad u kome su održana.

Međutim, i sami sportisti su simboli gradova. Gradovi se po njima proćuju, a građani se svojim sportistima i njihovim rezultatima ponose, pa i identifikuju.

Naš grad ima mnogo sportova i sportista kojima se može podićiti; koji su ime grada proneli širom sveta i na neki način ostavili tragove o Subotici.

U periodu 1946-60. godine Subotica je zvana „grad sportova”. Gotovo da nije bilo sportske grane u kojoj Subotica nije imala ekipu u I saveznoj ligi. Neke ekipe višestruki su prvaci države, a mnogi pojedinci prvaci države, državni rekorderi ili reprezentativci!

Mnogi od njih su bili prvaci Balkana, Evrope i sveta, a imamo i olimpijskih pobednika čime se i mnogo veći gradovi u svetu ne mogu pohvaliti.

Sportski susreti su nadmetanje u sportskom umeću, ali i odnos igrača i publike. Publika dolazi na sportska borilišta da bi navijala za svoje ljubimce i divila se svojim „zvezdama”. Ona voli da se identifikuje sa svojim „idolima”. Voli da se sa njima sreće i van sportskih terena, da ih prepoznaje, te da sa njima razgovara, jer je to isto tako „značajan događaj” za navijače, jer posle može da se pohvali u svom društvu da je video i razgovarao sa tim i tim „asom” i naravno njegov ugled pred drugim navijačima raste. Nije to „mala stvar” poznavati i biti u društvu sportske zvezde, i na taj način se stvara bliski odnos sportiste i navijača.

U pomenutom periodu (1945-60.) skoro i da nije bilo ljubitelja sporta u Subotici, a da

nije poznavao subotičke „asove”, a njih je u to vreme odista mnogo bilo u svim sportovima. Uglavnom su to bili igrači „Spartaka”, ali su neki igrali i za druge klubove u zemlji.

Ne bih želeo da nekog ne pomenem, zato ćemo navesti samo one najznačajnije sportove i pojedince, koje je – prosto rečeno – poznavao ceo grad.

Stoni tenis: Braća Harangozo, Gabrić, braća Marković, Paukova, Čovićeva, a kasnije Kalinić mnogostruki državni, evropski i svetski prvak.

Rukomet – žene: Evetovićeva, Maša, Erika, Tot, Hegeduš, Jurčak i druge višestruke državne prvakinje u velikom i malom rukometu i državne reprezentativke.

Tenis: Nikola Špear.

Boks: Šovljanski – jugoslovenska i svetska zvezda, Đulai, Stefanović, Tot, Vujković, Merković, Tamaši i ostali.

Rvanje: Jedan od naših najtrofejnijih sportova – nikad nije mogao bez Subotičana: Gion, Čuzdi, Berenji, Marinko, Dora, braća Torma, Nemedi, Tereček, Damjanović, Memišević, Radaković, Rizmanović, bili su mnogostruki državni prvaci, a Momir Petković olimpijski pobednik.

Hokej na ledu: Braća Ladocki i braća Erdelji.

Atletika: Erika Tot, Hegediš, Varmuža, Zurković – državni reprezentativci i rekorderi.

Odbojka: Sava Milošev, Coja Marković i tadašnja „legenda” Gavra Budišin. Kasnije, Budimčević, Koledin, Sigulinski, Guslov i neponovljivi Gvozdenović. Godine 1971. postaju prvaci države i treći u Evropi.

Gimastika: Keja Kujundžić, Marica Ivković, Ruža Košanji, Ivković i drugi prvaci države i reprezentativci.

Fudbal: Janjić, Joška Takač, Kopilović, Jakovetić, Tapiška, Leškov, Čopić, Glončak, pa Rudinski, Marović, Stevan Ostojić,

Zemko i naravno Bata Ognjanov.

Zbog njih je publika išla na stadione, njima se ponosila, volela ih, a oni njihovi „idoli” bogato joj uzvraćali svojom igrom i pobedama. To vreme je prošlo. Subotica već odavno nije „grad sportova”, a publike na sportskim priredbama je sve manje.

Možda tu ima i opravdanih okolnosti, ali jedno je sigurno: subotička publika se ne može prevariti!, jer ona zna šta je dobra igra, šta je kvalitet, a na žalost toga više nema, a nema više ni pravih sportskih „zvezda” kojima smo se ponosili.

Sport nam je, sa retkim izuzecima, otišao u anonimno, a ulicama šetaju nikom prepoznatljivi sportisti.

Publika to ne voli i ne prihvata. Zato publike skoro da više i nema.

(U sledećem broju: Kako (pokušati) vratiti publiku na stadione.)

Andelko Nikolić

objijena u najluksuznijoj grupi germanja knjiga, gde su dela iz likovne umetničke produkcije, a one su dobro opremljene.

Da se podsetimo, prva monografija, čiji je urednik bio ja, izašla je u tri tiraža i u 8.000 primeraka. Nalazim u ulozi monografije Subotice slične reči i zvukom, bila velika u otkrivenju Subotice samim Subotičanima. Poznavali su kroz nju sopstveni grad. Subotičani su je kupovali i posuđivali, tako je dospela na sve kontinente, i tako dostojanstveno i ponosno promovisala ovaj grad. Prva monografija Subotice (autor je bio Krstić, op. a.) naišla je na lep prijem i poklonjena joj je dužna pažnja. Sve najvažnije, u ovom vremenu kada se ništa ne odgovara i niko se ni sa čime slaže svi su je prihvatili kao svoju. Prva, štampana je u 2.000 primeraka.

Glavni i odgovorni ste urednik časopisa „Rukovet”. Zar nismo svjedoci krize periodike, i znamo li uopće najvažnije, u ovom vremenu kada se ništa ne odgovara i niko se ni sa čime slaže svi su je prihvatili kao svoju. Prva, štampana je u 2.000 primeraka.

Glavni i odgovorni ste urednik časopisa „Rukovet”. Zar nismo svjedoci krize periodike, i znamo li uopće najvažnije, u ovom vremenu kada se ništa ne odgovara i niko se ni sa čime slaže svi su je prihvatili kao svoju. Prva, štampana je u 2.000 primeraka.

konceptija časopisa se menja, u koncepciji je vremena i vezana je za one stvari koje sam izneo na početku. Sve vreme njemu lomi. Ali suština i osnovna funkcija ostaje ista.

Subotica je, kao kulturno središte, grad je bez javne nagrade za svoje stvaraoce i istaknute građane. Ne gubi li se najviše sam grad?

I.K.: Jasno, da gubi i to gubi strašno mnogo. A razlog je u segmentaciji kulturne niko ne vidi grad kao celinu, i o tome se ne vodi računa. Smatram tada velikim gubitkom ukidanje nagrade dr Ferenc Bodrogvarija. Tada kada za stvaraoce ovoga grada nagrada je mnogo. Mislim da je ona po ovom kriterijumu dodeljivana ljudima ovoga grada, i normalno iz takve verifikacije grad se gubi. Ali ako grad nema ni jednu svoju nagradu, o nagradama i o devalvaciji nagrada možemo pričati drugom prilikom. Ali ako grad nema ni jednu svoju nagradu, o tome treba razmisliti ne kao stvaralaca koliko zbog grada.

Osjeća li se potreba za izdavanjem novijesti grada Subotice?

I.K.: U ovom trenutku postoji potreba, koji je po vašem pitanju podložna. Radi se na izdavanju takve vrste knjige, ali to je tema za sebe.

Vojislav Sekelj

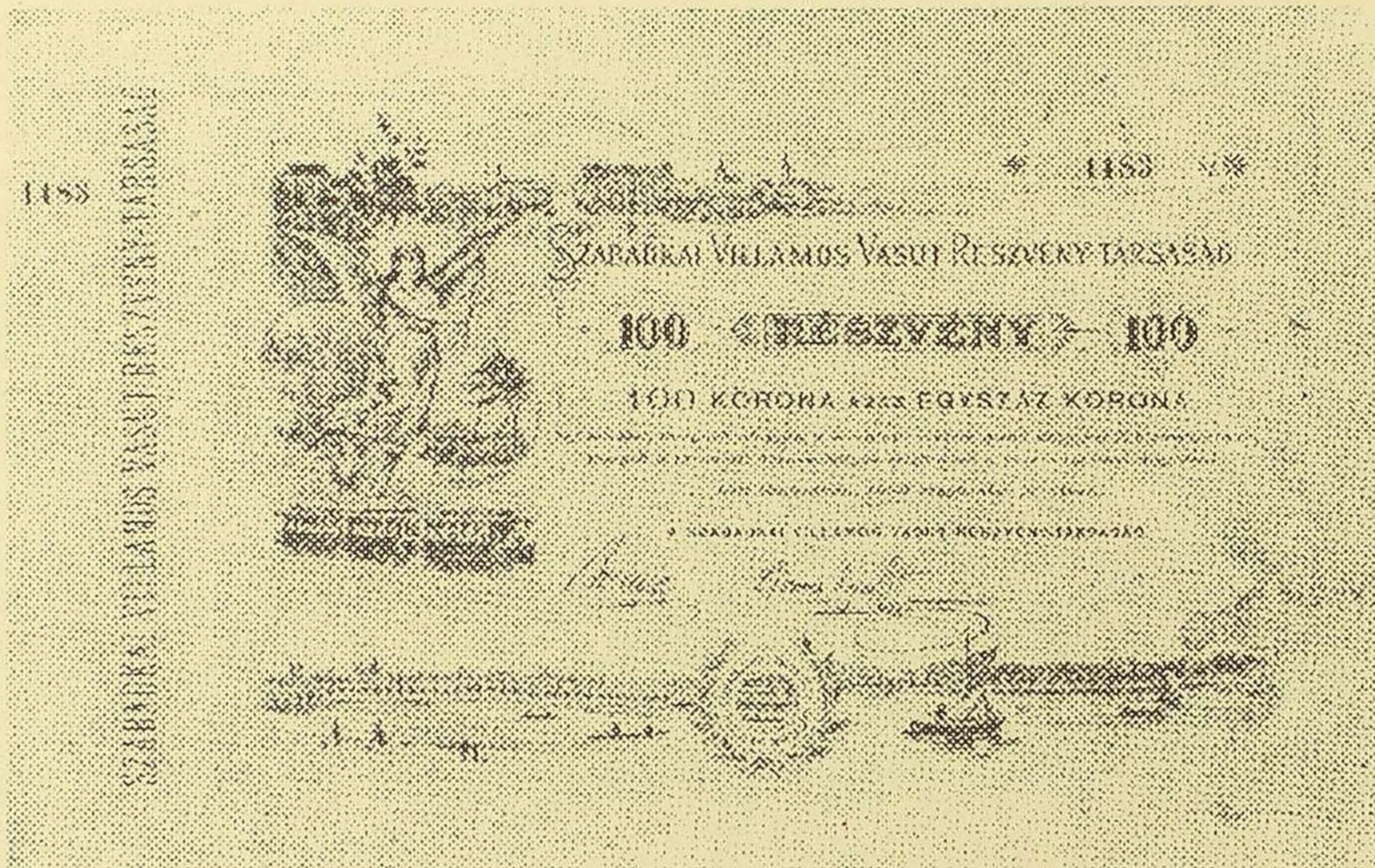
Iz sportske prošlosti Subotice VERMESOVE OPSESIJE

Osamdesetih godina prošlog stoljeća počeo je intenzivan sportski život u Subotici, odnosno na Paliću. Glavni inicijatori su bili Lajos i Nándor Vermes koji su subotički sport razvili na zavidnu razinu. Nándor je bio odličan gimnastičar, biciklist i „allround” atlet, dok je Lajoš bio mnogostruki prvak u više sportskih disciplina: majstor mačevanja, profesor gimnastike i utemeljitelj čuvenih „Palićkih igara”. Oni su svake godine organizirali sportska natjecanja na saveznoj razini. Godine 1891. Lajos Vermes je sagradio modernu biciklističku pistu i oko nje ukusne i lijepe vile, kao i čitavu grupu zgrada i objekata u sportske svrhe. U sportskim natjecanjima na Paliću sudjelovali su mnogi poznati sportaši iz tadašnje Ugarske monarhije.

Vermes je uz sport mnogo žrtvovao materijalnih sredstava i za kulturu i za turizam na Paliću.

ljetne pozornice. Tu svoju ideju realizira 1892. godine na svom terenu. Tu je za jednu sezonu János Kis sa svojom trupom održao predstava nekoliko kazališnih komada.

Upravo u vrijeme izgradnje svog sportskog centra, Vermes, nadajući se da mu se biciklistička pista isplatiti tek onda ako bude osiguran prijevoz publike iz grada u većem broju. Žrtvovao je znatna materijalna sredstva i za izgradnju tramvajske pruge Subotica - Palić. U cilju ostvarenja ovih ideja, Vermes se udružio sa stanovitim Jánosom Bóbulo, poznatim graditeljem iz Pešte, koji je stajao u službi mađarske politike, bio narodni zastupnik i imao sklopljen ugovor sa gradom u svezi izgradnje pruge. Međutim, Bóbula nije bio kapitalist, već samo graditelj, pa vjerojatno nije raspolagao potrebnim kapitalom. Da bi se izvukao iz novčanih teškoća, 9. svibnja 1893. godine osnovao je dioničko društvo za izgradnju električne željeznice. Osnovni kapital Društva iznosio je 900.000 kruna. Dionice su bile vrijednosti 100 kruna, i izdate su 30.

Akcija od 100 kruna sa potpisom Vermes Lajosa

U to vrijeme, na Paliću je djelovalo jedno ljetno kazalište. U vezi s tim, list „Szabad-ság” (Sloboda) u broju 50 piše: „Bótos Endre, direktor kazališta u Staroj Kanjiži, tražio je dozvolu da o svom trošku podigne ljetnu pozornicu za prikazivanje kazališnih predstava. To kazalište podignuto je od dasaka na Vermesovim sportskim terenima. Tramvaj tada još nije postojao, a željeznički saobraćaj nije bio baš najbolji, da bi Bótos mogao računati na gradsku publiku, već samo na stanovništvo Palića i na kupališne goste (...) Svečano otvaranje održano je 12. srpnja 1891. godine sa predstavom NAGY MAMA ...”

Činilo se da će ljetno kazalište biti rentabilno pošto je publika došla u velikom broju, a predstave su zadovoljile ukuse gledalaca. Međutim, radost ljubitelja kazališta nije dugo trajala, jer je zanimanje publike opalo. Prihoda od predstava nije bilo. Bótos je sa svojim glumcima morao napustiti Palić bogatiji za jedno razočaranje. Vermes unatoč debakla Bótosia, vjerujući da je Palić svojom privlačnom okolinom ipak pružao sjajne mogućnosti za podizanje jedne stalne

rujna iste godine. Kao direktori, Društvo potpisuju János Bóbula, Lajos Vermes i Đorđe Popović. Pomoću ovih dionica Bóbula je mislio doći do potrebnog kapitala. Ovaj potez međutim nije uspio. Izgradnja je ipak počela. Zemljani radovi ove 8 km duge pruge bili su završeni o Vermesovom trošku, a onda je došlo do zastoja. Bóbula nije imao sredstava. Dolazi do rascjepa u Dioničkom društvu i ono se rasturilo. Konačno, početkom 1894. godine Bóbula se povezuje s austrijskim financijerom Ernestom Lindheimom iz Beča i prenosi mu koncesiju. Gradski savjet listopada 1894. godine konačno odobrava da koncesija iz ruku Jánosa Bóbule prijeđe u ruke E. Lindheima. Ovaj je konačno završio tramvajsku prugu.

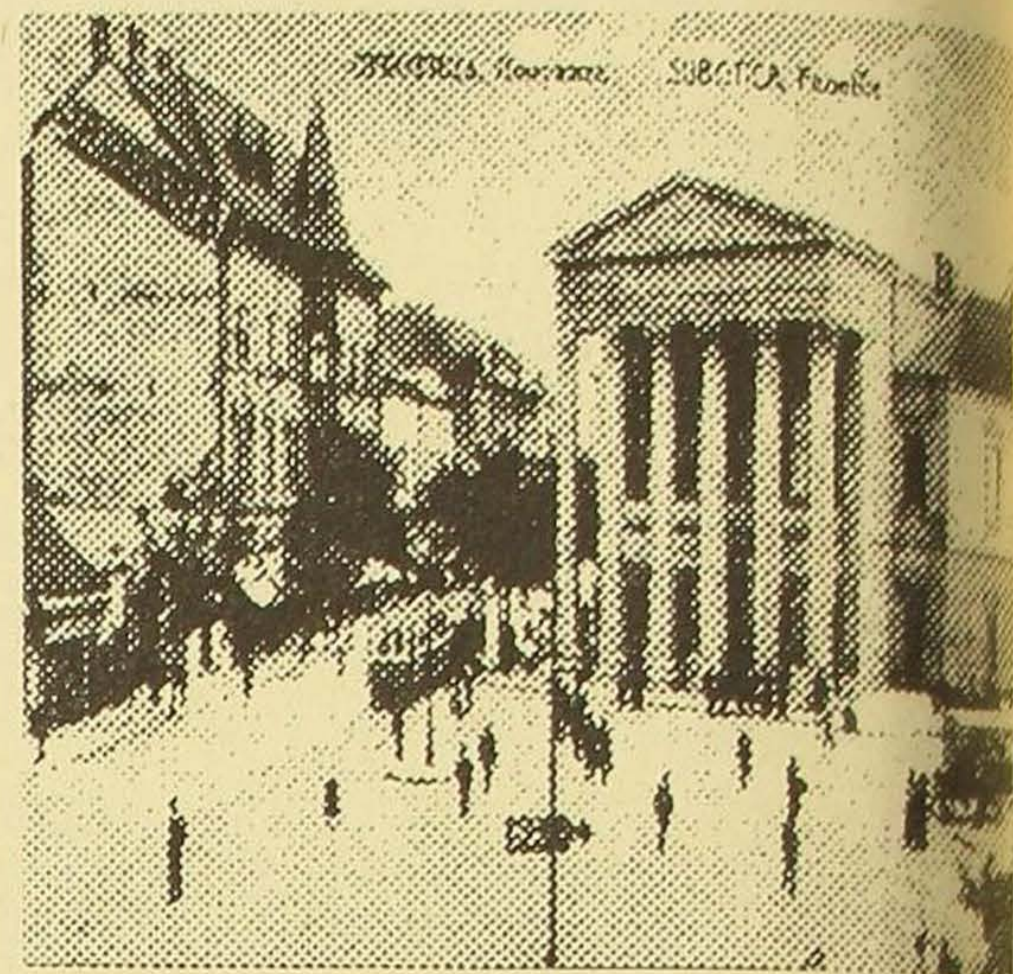
Električni tramvaj je predat u promet uz velike svečanosti 7. rujna 1897. godine. Cijela Subotica je slavila; Bóbula je nestao, a Vermes propao.

Kako vidimo, zahtjevi rentabilnih poduhvata nisu se slagali sa karakterom idealnog cilja. Na tom poslu moglo se samo propasti.

Ante Zomborčević

Jubilej

POLA VEKA NARODNOG POZORIŠTA - NÉPSZÍNHZ

Pre pedeset godina Narodna skupština AP Vojvodine (19. IX 1945. godine) donela je odluku da se u Subotici formiraju Hrvatsko narodno kazalište (za prvog upravnika postavljen je Lajčo Lendvai) i Magyar Népszínház (za čijeg upravnika je postavljen István Latak).

Prva predstava sa kojom je ansambl Hrvatskog narodnog kazališta izišao pred publiku, 28. X 1945. godine, bila je istorijska drama „Matija Gubec” Mirka Bogovića, u režiji Branka Špoljara, a ansambl Magyar Népszínháza izišao je prvi put pred publiku 29. X 1945. godine s komadom „Vrzino kolo” Béle Balázsa (Boszorkánytánc), u režiji Lászla Patakija.

Ivanka Rackov, pozorišni kritičar i hroničar, označila je vreme od 1951. do 1953. godine najpoletnijim i najplodnijim periodom u istoriji subotičko teatra. Prvih dana januara 1951. Hrvatsko narodno kazalište i Mađarsko narodno pozorište, odlukom vlasti, spojeni su u Narodno pozorište Népszínház s Hrvatskom i Mađarskom dramom i Muzičkom granom koja je već iduće sezone prerasla u Operu sa baletom. Naredne, 1952. godine izgrađena je pokretna pozornica dok je Mala sala adaptirana u kamenu scenu, a budući je 1949. godine započeta izgradnja Letnje pozornice na Paliću, koja je otvorena 1950. godine „Prodanom nevestom” Bedžil Smetane u izvođenju Srpskog narodnog pozorišta iz Novog Sada, Subotica je raspolagala sa tri scene proglašena je za stalni festivalski grad pa se u njoj juna 1953. i 1954. godine održava Festival profesionalnih pozorišta Vojvodine.

Krajem pedesetih godina, prema pozorišnom Statutu od 1958. godine kako navodi Ivanka Rackov, ustarevljene su: Drama na srpskohrvatskom jeziku i Drama na mađarskom jeziku Narodnog pozorišta - Népszínház „Subotičke novine”, 27. oktobar 1999.

GROBLJA I NADGROBNI SPOMENICI U SUBOTICI

čiti pratilac svakog grada – grada živih, su i na njima nadgrobni spomenici. Uslovno, možemo nazvati i „gradom mrtvih”, a nadgrobne spomenike na njima „kamenom knjigom grada”. U procesu nastajanja svakog grada i njegovog razvoja njegove urbane osnove kroz oba ova grada – živih i mrtvih su činili i čine jednu prostornu celinu, koja se jednim imenom zove GRAD. Njihova povezanost nije samo prostornog karaktera već je i duhovnog.

Porazom za prostornu lokaciju gradskog groblja, u prošlosti pa i danas mora da ispuni dva opredeljujuća slova. Prvi je da se nalazi izvan granica razvojnog grada živih, ali zato u njegovoj neposrednoj blizini. Ova granica rasprostiranja gradskog groblja, definisana je u fizičkom prostoru u kontinuitetu razvoja i rasta grada, ona se pomera, a u nekim mahom urastaju u gradsko tkivo. Kao takva, ova granica struktura rasta grada, ona ne samo da definiše gradom već postaju i svedočanstvo njegovog prostornog razvoja, širenja i trajanja.

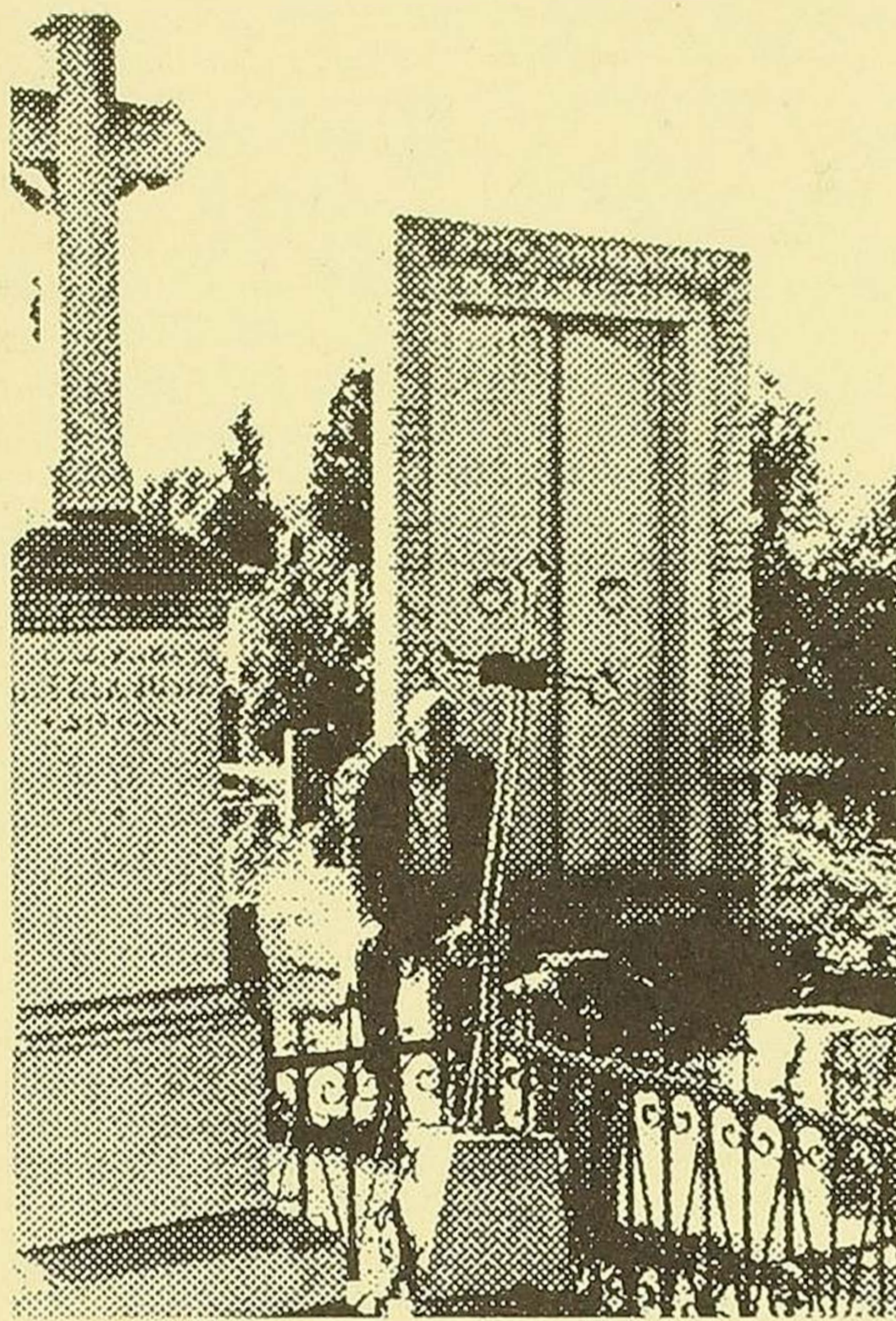
Često su lokacije groblja i njihova izmeštavanje tokom prohajalih vekova za svaki grad od posebnog značaja prilikom izučavanja njegove prošlosti.

Često je da su mesta za lokaciju groblja postavljena na uzvišenju u odnosu na mikroreljefne karakteristike gradskog okruženja. To su brežuljci i visovi neposrednog okruženja grada. Za grad Beču, uobičajen je termin iz prošlosti za takva mesta – „na gredi”.

Često sam tvrdnji, da su oba navedena razloza razvoja prebivališta oduvek bila povezana sa društveno-zdrastvenim razlozima u interesu više

zaštite stanovnika grada živih od kojekakvih bolesti, nego li za uzvišenost lokacije iz pijeteta prema svojim pokojnim sugrađanima.

Nadgrobni spomenici, kao redovan pratilac

svakog groblja – ta „kamenja predaka” – uistinu su otvorena knjiga, okamenjena i zaustavljena u vremenu i prostoru u svakom gradu, za svaki grad. Zaokupljeni svakodnevicom retko smo spremni, dolazeći iz grada živih u grad mrtvih da ih gledamo i čitamo zapise na njima.

Začudo, a upravo smo mi ti građani grada u prošlosti, sadašnjosti i budućnosti, koji podižemo i ispisujemo te knjige zbog naših pokojnika, nas samih, a neretko i onih drugih građana. Na nadgrobnim spomenicima možemo mnogo toga saznati o prošlosti i sadašnjosti grada. O ljubavi i privrženosti, o bolu i patnji, o poimanju lepog u umetničkom izražavanju i podložnosti promenama istog kroz vekove. Ali, isto tako i o razvoju jezika i njegovog pravopisa, o verskoj, etničkoj i socijalnoj razdvojenosti za bivšeg života, o siromašnim i bogatim, zaslužnim i manje zaslužnim građanima. Na njima možemo saznati i o promenama društveno-ekonomskih i političkih zbivanja, o krizi društvene svesti, a i još podosta toga. Sa izvesnom tugom moram konstatovati da su i ove kamene knjige grada neretko predmet prometa uz bezosećajno brisanje prethodnih zapisa, od kojih poneki više nisu vlasništvo pojedinca, već pripadaju kulturološkoj prošlosti grada i svim njenim građanima.

Pravo! Koga i u čije ime?

Brojni su nažalost i takvi primeri.

Jedno je sigurno – ako želimo saznati o gradu sa kojim se prvi put susrećemo, a imamo dovoljno vremena, onda ćemo zaviriti u dva lica – grad živih u njegovom, kako se to kaže „cityu” ili „šoping” (shopping) u sadašnjost, i grad mrtvih u njegovu prošlost. I posle svega, da bismo saželi utiske o ova dva grada u istom gradu, sestri u neku zabitu kafanu, tamo negde na definisanoj granici urbisa i suburbisa, posmatrati njene slučajne ili redovne goste i prislušivati njihove govore o svakodnevici življenja u tom istom gradu.

Mr Antun Rudinski, arhitekta

Fiče o gradu

Kocka

Sigurno se pitate, kakve veze ima kocka sa gradom? Ova kocka, o kojem će biti reč u ovoj priči, ima neke veze sa onim što mi nazivamo stručno geniusom i njegovim mestom. Već smo govorili o tome da ni jedan građevina ako u njoj ne žive ljudi, može biti spomenik. Sigurno ste već bili u nekoj napuštenoj kući, i imali ste sablasni osećaj, a možda ste osetili i strah. Reklo bi se sasvim normalno, jer samo ljudi i ljudi koji je koriste, čine zajedno ono što mi nazivamo arhitekturom. Sigurno ste već bili u nekim velepnim zgradama i divili ste se bogatstvu detaljima podova, vrata, prozora ili kupaonica, ali niste osetili sem divljenja ništa više, jer niste pripadali tom prostoru, nego ste bili samo prolazni prolaznik, posmatrač. Velelepne detaljate građene su zato da opšene običnog čoveka, da dokažu moć i bogatstvo. Dali Vam je ikad pamet da se pitate, zašto je zgrada nekadašnje Centralnog komiteta Komunističke partije u Beču stajala usamljena, usled velike livade, sa četrdeset i kusur spratova? Upravo iz tih razloga ona pokaže moć i nedodirljivost. No sve je to tako, tako i slava i moć.

U Beču i neki drugi prostori, jednostavnog, ali lepog izgleda, koji ipak svima nama koji smo živeli izvesno vreme u njoj ostaju u sećanju i u našim životima. Sećam se jednom, u lepom prostoru, kada naših života. Sećam se jednom, u lepom prostoru, kada naših života. Sećam se jednom, u lepom prostoru, kada naših života.

živi u Beču. Odveo me je u jednu neuglednu kafanu u strogom centru Beča, tik uz Stefansdom, koji je važio kao mesto okupljanja mladih intelektualaca i umetnika. Kafana je bila prilično velika, zidovi požuteli od dima i vremena, nameštaj neugledan. Jedini što je bilo neobično da na svakom stolu stajala je hrpa novina, raznih časopisa. Čim sam ušao, učinilo mi se kao da oduvek sam dolazio u tu kafanu. Nisam osetio ni strah, ni čuđenje.

A koja je veza između ove kafane i kocke, pitate se. Kocke, koja zapravo i nije bila prava kocka, nego više je ličila na neki oltar, posvećen bogu Bahusu. Nalazila se u prizemlju zgrade, koja je podignuta na ruševinama nekad čuvene gostione Vaš Adama. Zbog robne kuće koja je zauzimala prizemlje i sprat i zvala se Maximarket, i zgrada je dobila to ime. Projektanti zgrade nisu ni slutili kako će kult mesto stvoriti, kada su odlučili, da slično kao u zapadnim velikim robnim kućama, i u ovoj naprave bife, gde bi mogli umorni kupci da se okrepe uz kafu, piće i koji sendvič. U zapadnim robnim kućama, bife se obično nalazio na poslednjem spratu. Iako je bio i kod nas naprimer u Robnoj kući „Centar”, bez mogućnosti kontakta sa okolinom. Naravno, gost treba na brzinu nešto da popije, prezalogaj i treba dalje da se preda užitku kupovine tojest trošenju. Ovaj bife nije imao tu manu, veliki ogromni prozori zapravo izložni omogućavali su vizuelni kontakt sa okolinom i prolaznicima. Nije ni bilo mesta za sedenje, samo jedan pult uz jedini

slobodni zid, i jedan sto, zapravo Kocka na sredini. Ta kocka je bila središte Sveta. Oko nje su se okupljali novinari, književnici, muzičari, svetski putnici, panonski mornari, boemi, a naravno i „mladi” arhitekti. Tu čovek nikad nije bio sam, jer praktično nije se mogao separirati uz nekakve stolove. Kadgod si navratio uvek si našao nekog poznatog, ili uz kocku poznanstva su se sklupala za tili čas. Nažalost ono što je bila prednost ovog jednostavnog prostora, postala je njena mana, sa stanovišta trgovaca. Zamišljena kao mesto gde se kupac kratko zadržava pretvorio se u mesto, gde su se ljudi okupljali, a to je smetalo prodavcima, jer kupci koji su želeli na sprat, imali su pristup samo preko bifea. Odvojenost sanitarnog čvora sa druge strane stepenica, onemogućio je da se veliki prostor pregradi i stvori jedinstveni prostor kult-bifea. Ili možda nije ni bilo volje da se taj problem reši. Sve u svemu jednog dana bife je zatvoren i tako je nestala i kocka koja je mnogima značio centar Sveta. Nestala je jedno savremeno kult mesto grada. Sećam se kasnije, jedan kolega, radiši ponovo enterijer bifea „Biser”, pokušao je da vrati kocku u funkciju. Naravno nije u tome uspeo.

Kocka je bila jedinstvena i neponovljiva. Kao mnoge tradicije ovog grada, i nju smo razorili, a to znači ubijanje genius loci, ali time pomalo i mi nestajemo. Pitam se samo dokle to može trajati?

Szabó Zsombor arhitekta

ČOVEK U SAMOTNOJ KUĆI

*Sedim za stolom
i držim hleb u ruci,
više ne zastirem sto,
sedim i pevam.
Na kraju drvene ploče
već je mrak.*

*Iza otvorenog prozora
neko me sluša:
poškropljena trava i sunce
i jedan oblak pun krvi.
Iznad žice vidika
još jedan prozor sličan mome
otvara se.*

*Osećam na ramenu hleba
još jednu ruku
i neko grlo drhti
s one strane glasa
više ne pevam sam.*

Miodrag Pavlović

Bibliografija**Matije Poljakovića (IV)**

Godina 1970.

U suradnji sa Radio Zagrebom, Radio Suboticom, ansambl Drame na srpskohrvatskom jeziku subotičkog Narodnog pozorišta snimio, te tokom novogodišnjih praznika emitirao preko talasa Radio Subotice i radio mreže u Hrvatskoj **Vašange**

Godina 1971.

Stariji opet mudriji, komedija, zatim **Razapeti i Kad primudri bidnu zjalavi**

Pregled povijesti Hrvat-Bunjevaca, pregled objavljen u kalendaru **Subotička Danica** 1971. godine.

Godina 1973.

U ediciji **Suvremeni hrvatski pisci** Nakladni zavod Matice hrvatske (urednik Nikola Batušić), tiskao knjigu Matije Poljakovića pod naslovom **Par žutih cipela i druge komedije**. Zagreb, 1973.str.256.

Sadrži: **Par žutih cipela** (komedija u tri čina): **Ludograd** (komedija u dva čina): **Ode Bolto na ogled** (komedija u tri čina): **Jedna cura sto nevolja** (komedija u tri čina). Dodatak: O „Bunjevačkom dijalektu”: Lokalizmi i manje poznate riječi: Bilješka o piscu

Ovaj - samo letimičan, možda i ne sasvim kompletiran pregled - rječitije od ichega nam kazuje da je pred nam jedno zamašno, samosvojno i autentično spisateljko (posebice dramsko) djelo Matije Poljakovića.

Ono ga stavlja u red najznačajniji stvaralaca u dramskoj literaturi nastaloj nakon II svjetskog rata ne samo u Hrvata nego i šire.

Pokušajmo, sada na kraju, da taj opus i kvalificiramo prije no što bismo o njemu dali i svoj vrijednosni sud.

Napisao je 34 dramska teksta: igrokaza, komedija, satira, groteski itd. Jednu TV seriju u sedam nastavaka. Dvije radio-drame. Od ta 43 dramska teksta tiskano je čak 22 (19 prvi put, a 3 su ponovljena, u 9 knjiga, te više časopisa. Petnaeset komada je doživelo praizvedbu na scenama u kazalištima u Subotici i Prištini. Sedam nastavaka iz serije „Boltine zgone i nezgone” prikazano je na Jugoslovenskoj TV mreži u nizu, u udarnim terminima tijekom vikenda potkraj 1971. godine. Dvije radio-drame emitovane su na vojvodanskim radio postojama. Jedan komad je doživio premijeru van Subotice (na SH jeziku).

U piščevoj zaostavštini (koju čuva autorov sin Mladen Poljaković) ostalo je: sedam neigranih i neobjavljenih komedija, drama, igrokaza itd. Devet neklasificiranih rukopisa, jedan roman te drugi rukopisi manjeg ili većeg obima.

Priredio: Lazar Merković

(nastavit će se)

Naš književni leksikon

József Pap (Bečej, 18. ožujka 1926.), pjesnik, prevodilac, liječnik. Poslije pučke škole gimnaziju uči u Subotici gdje maturira 1947. Diplomom stiče u Beogradu na Medicinskom fakultetu (1956), te postaje liječnikom, prvo opće prakse a zatim specijalizira dermatologiju u Novom Sadu. U međuvremenu je od 1962. do 1964. glavni i odgovorni urednik časopisa „Híd”.

Prve pjesme objavljuje u drugoj polovici četrdesetih godina. Pap je pjesnik intimnog lirskog kruga, koji u taj „zatvoreni” lirski svijet sve češće uvodi jaku historijsku i memoarsku inspiraciju. Njegovu poeziju karakterizira sažetost, zbijenost misli. Svjesno traži one momente života u kojima se ljudska egzistencija pokazuje u svojoj nepatvorenoj biti, sa svoje najintimnije strane. Izbjegava svaku ornamentiku jezika i poezije, impresionističke detalje. Introvertan je, refleksivan, jezgrovit, škrt na riječima, moderan po fakturi stiha.

Objavljene zbirke pjesama: „Rés” (Pukotina) 1963; „Rendhagyó halászás” (Nepravilno ribarenje) 1974; „Rane na krilima” (1975); zatim dvojezična knjiga „Vernost – Hűség” (1976); „Véralafutás” (1984); „Podliv” (1985); „Jegy” (Biljeg) 1987; „Haiku” (1988); „Hunyócska” (Zmurka).

Osim poezije prevodi sa hrvatskog, makedonskog, srpskog i španjolskog jezika.

**HARLEKIN RAZGOLIČENA
LICA ANDRÁSA HANGYE**

*Avaj, čak ni on –
prizor poljupca
s konjoglavom djevojkom –
čak ni on ne izaziva
kikot, glasan smijeh.*

*Šta ti to učini:
zar ga bez maske
slati na scenu!
S iskustvom tolikih godina
takav rizik...*

*Ovo razgoličeno lice,
ovaj suri kamenjar,
izbrazdan potocima lave,
krhotine glečera,
ovo lice bez tvorca.*

*Oblijeće ga zamirujući
odjeka fanfara
i jedva čujni šum
nekog lepeta krila...*

*Ovo lice
pred strku
što se više ne sjeća
lica bez šminke.*

*Stanimo, za tren!
I dalje gore svjetla.
Možda, ipak, to nije bruka,
možda nije konačan,
neopoziv slom.*

*Stišat će se košmar,
te kao ptica
iz obamrlosti
iskoraknut će netko s mjesta,
prignuti se suhom,
nepomičnom licu,
ispitati ga i prepoznati
i u njemu svoje,
što je davno, vrlo davno zaboravio
a s njime i sladak smijeh.*

*Tad će minuti groza,
dodimut će Harlekinove
u krilo ispuštene, prozirne ruke,
osjetit će ogroman otkucaj,
bljesnut će mu u očima izlazak sunca,
te podići, uzvitlati
nedostižan prizor.*

Tad će i scena na nebesa.

József Pap

Prijevod: I.r.

Imenik rocka

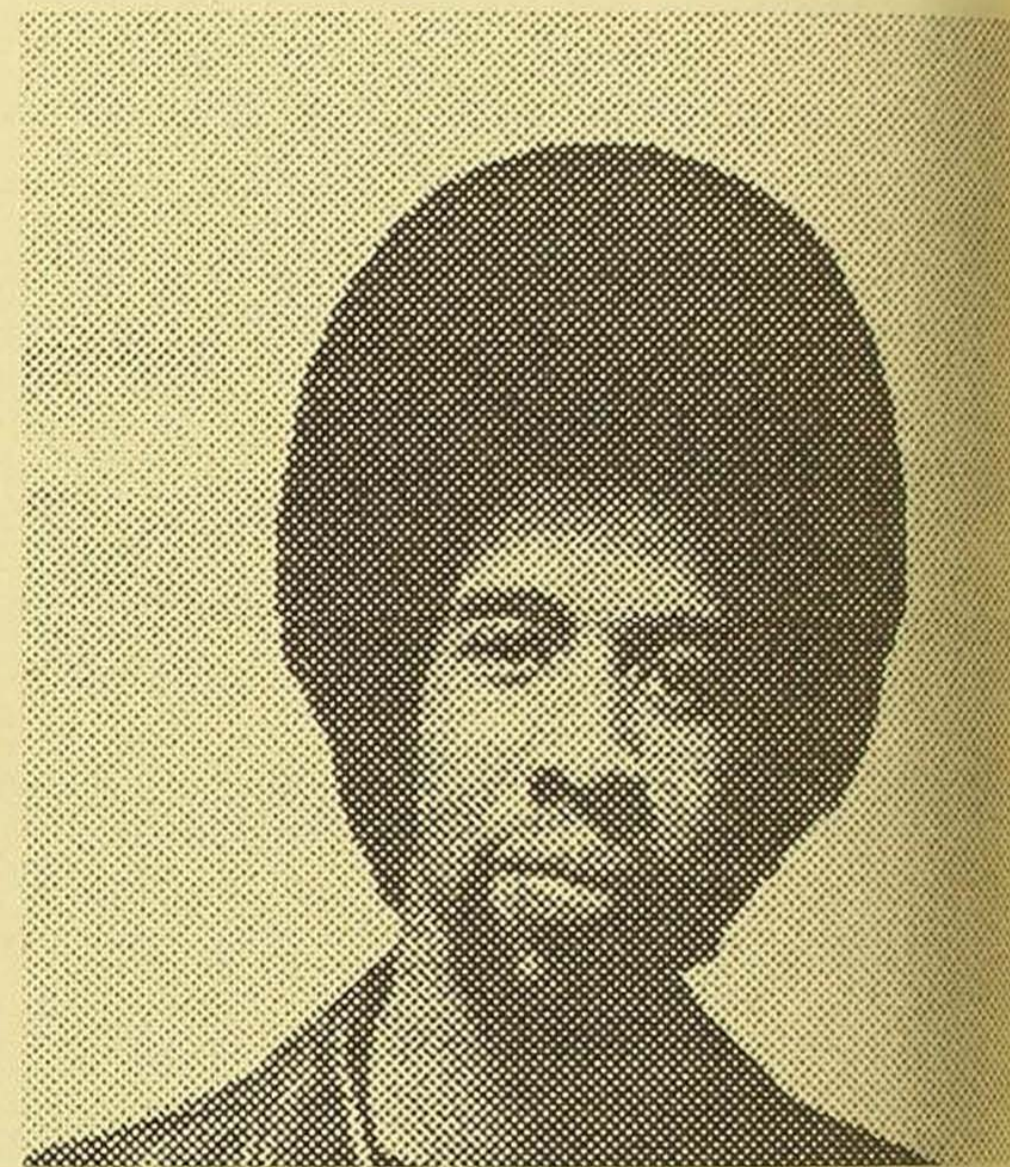
„CLARK HUTCHINSON” Nezasluženo, veoma slabo poznati engleski progresiv rock sastav iz doba psihodelije. Aktivan krajem šezdesetih godina, kada je, zajedno sa grupama, „Soft Machine”, „Pink Floyd” i „Crazy World of Arthur Brown” u svakodnevnim (noćnim) nastupima u underground svetištu Londona, noćnom klubu „UFO”, ispisivao najljepše stranice britanske i svetske progresivne rock historije. Grupu su sačinjavali pevač i multiinstrumentalista Mike Clark i isusoliki gitarista virtuoznog znanja Mick Hutchinson. Izdajući svega dva albuma, okončavanjem doba „cvetne filozofije” i filozofije halucinogenih droga, bilo je logično da se oni razidu i padnu u zaborav. Upravo je tako i bilo.

Kompletna diskografija:

– „Free to be Stoned” (dvostruki, 1968)

– E = MC²” (dvostruki, 1970)

STANLY CLARKE Crnopusi američki pevač, producent, kompozitor, aranžer, virtuozi na električnoj bas-gitari, kontrabasu, violončelu i klaviru, rođen 30. juna 1951. u

Filadelfiji. Kao „wunderkind” prevremeno upisuje i s odličnim ocenama završava Muzičku akademiju da bi kasnije producentsko, kompozitorsko i muzičarsko umeće usavršavao saradujući s takvim legendarnim umetnicima kao što su (pokojni) glumac i komičar Lenny Bruce, muzičar Miles Davis, blues-gitarista Roy Buchanan i vibrafonista Joe Henderson. Godinama je bio član slavnog jazz sastava Chick Corea, „Return to Forever” da bi ga napustio 1974. i nakon saradnje sa mnogim slavim muzičarima (Herbie Mann, Aretha Franklin, Stan Getz, Carlos Santana, Art Blakey, Dexter Gordon, George Duke i drugi), rešio da okuša sreću kao solista. To uspešno radi do dana današnjeg.

Probrana diskografija:

– „Stanley Clarke” (1974);

– „Journey to Love” (1975);

– „Find out” (1985);

– „Children of Forever” (s „Coreaom”, 1972);

– „The Clark/Duke Project” (sa Georgeom Dukeom, 1981);

– „Me Known You” (takode s Dukeom, 1983)

Robert Tilly

Skup lingvista

Subotici je od 19. do 21. listopada održan znanstveni skup jezikoslovaca s temom „Strane reči i izrazi u srpskom jeziku”. Osvrtom ma isti problem u jezicima „narodnih manjina”. Organizatori ovog skupa su bili Gradska biblioteka iz Subotice i Institut za srpski jezik Srpske akademije znanosti i umjetnosti. Ovaj trodnevni skup ocijenjen je izuzetno uspješnim, a na njemu je predloženo preko četrdeset sudionika, od kojih su se pojavila i eminentna imena iz oblasti jezikoslovlja, te su se čuli i referati, koji će se, nadamo se, uskoro i biti dostupni široj javnosti.

„Strane reči” će za ovu priliku u nekoliko nastupa predstaviti fragmente iz zapšenog izlaza subotičkog književnika Milovana Kovića:

Strane reči u ikavskom iskazu

Dialektalna leksika u književnosti (fragmenti)

Kristeći se dijalektom pisac, uglavnom, izmjenom iskoračuje u prostor neizvedivo vraćajući se i unazad u prošlost jezika, mnogogao tragati po njegovim najdubljim jezicima, prilagođavajući svoj iskaz očekivanim rezultatima **duhovne arheologije** kako je ovaj postupak nazivao Balint Vukov, uz Vuka Karadžića najveći sakućivač usmenog književnog blaga u Južnim Slovenima.

U potrebu dijalekta može se proširiti i poezija ne samo vlastite poetike i pevanja u prostoru govora i kolektivne upotrebe jezika budući i spajajući u čitaocu stara i nova jezička sazvučja. Dijalekatska leksika može osvežiti standardni jezik i dovesti ga, uslovno rečeno, ozdravljivi put kada istrošenost reči i zamršena jezika postaju teško podnosive.

Posebno radi, valja pomenuti da dijalekatska književnost ne postoji u engleskoj i francuskoj, ali zato postoji u italijanskoj i srpskoj književnosti. U srpskoj književnosti, mada su izrađeni dijalektalni govori određenih područja i regiona. Ima je, naime, u hrvatskoj književnosti, na šta su uticale mnoge okolnosti. Starija hrvatska književnost s Marulićem razvijala se na štokavskom, s Držićem i Gundulićem na štokavskom, s Brezovačkim na kajkavskom... Ali o njima ne bismo mogli govoriti kao o dijalektalnoj književnosti jer u to vrijeme nije postojao zajednički jezički standard. U tokom pet stotina godina starije hrvatske književnosti čakavski, štokavski i kajkavski govori srodni, povezani, ravnopravni i blisko srodni u manjoj ili većoj meri počinju književni jezici. Izrazitiji stvaralački dijalektalne književnosti na čakavskom kajkavskom su Matoš, Nator, Ujević i drugi. Na štokavskom Balint Vujković, Marko Peić, Ivan Pančić, Vo-

islav Sekelj (Milovan Miković, op. uredništva) i drugih.

Tudice u poemi „Avaške godine”

Leksika korišćena u tri dosadašnja izdanja **Avaških godina** (1991, 1992 i 1993.) u celosti je iz korpusa govornog jezika bačkih Bunjevaca.

Odabirajući leksiču gradu oslonio sam se na korpuse reči usvojene u najranijem deklinativu, kao i na reči koje su do danas ušle u upotrebu među bačke Bunjevce. Nažalost, osobeno bogatstvo ovog leksičkog fonda sve manje se koristi u javnoj komunikaciji, budući ga stalno potiskuju novine, elektronski mediji, knjige, škola, službeni vojni rok, i drugi prirodni, ali, mora se reći, i nasilni asimilacioni procesi, zbog čega se bačka bunjevačka ikavica povukla, uglavnom, u prostor nejavne upotrebe gde takođe, eo ipso, jenjava frekventnost njene primene.

Pišući poemu **Avaške godine** odlučio sam se da tekst organizujem kao niz fragmenta koji vezuju kohezivne sile samog jezika. Nastojao sam, takođe, da poetsku gradu ne lišim svakodnevnih fraza, idioma i sintagma, ne samo zato što doprinose uverljivijem slikanju istorijske stvarnosti, već i stoga što sadrže osobena zrna u narodu sabraćog iskustva i mudrosti, koja se mogu razumeti u stvarnom, prenosnom, ili u ironijskom značenju. Takođe sam nastojao da zabeležim meni znana kolebanja kod pojedinih reči, kao i izvesne jezičke nedoslednosti da bih, u skladu sa svojim skromnim sposobnostima, pružio što veći uvid u dijalekatsku istinu.

Već u nazivu knjige **Avaške godine** nalazi se tudica **avaške**, pridev koji je nastao adaptacijom mađarske reči **avas** što znači užegao, užezhen, prelav.

U stihu **panduri ti vrime oglobili** (1;3) **pandur**, seoski čuvar reda, n/lat. **banderius** sledbenik zastave, prvobitno naoružani sluga hrvatskih i slavonskih plemića, vojnik pešak iz južne Mađarske; fig. prost i neotesan čovek.

Žena ko da ga u stihu **u srce ti ajer meću** (1;24) **ajer**, vazduh grč. lat. **aer** vazduh, zrak, uzduh.

U stihovima **razgrćali zagrcćali / žbirima namišćali** (2;6,7) **žbir** tal. **abirro** policijski stražar, pandur, redar, agent, uhoda, doušnik, potkazivač, dostavljač, špijun.

U stihu **kad si se iz katane** (2;33) **katane** od mađ. **katona** vojnik, borac.

U stihovima **nisu tebi krivi / cvit lipe mirisne / tulipani misec** (3;1,2,3) **tulipan** id mađ. **tulipan** lala.

U stihovima **i sve povratio / i opet steko / i furt tako** (3;12,13,14) reč **furtuvek**, stalno, neprestalno, kaže se **ifurtom**, a **furtom** furt, za prodavnicu koja radi od 0 do 24 sata.

Priedio: (b. v.)
(nastviće se)

Krležijana

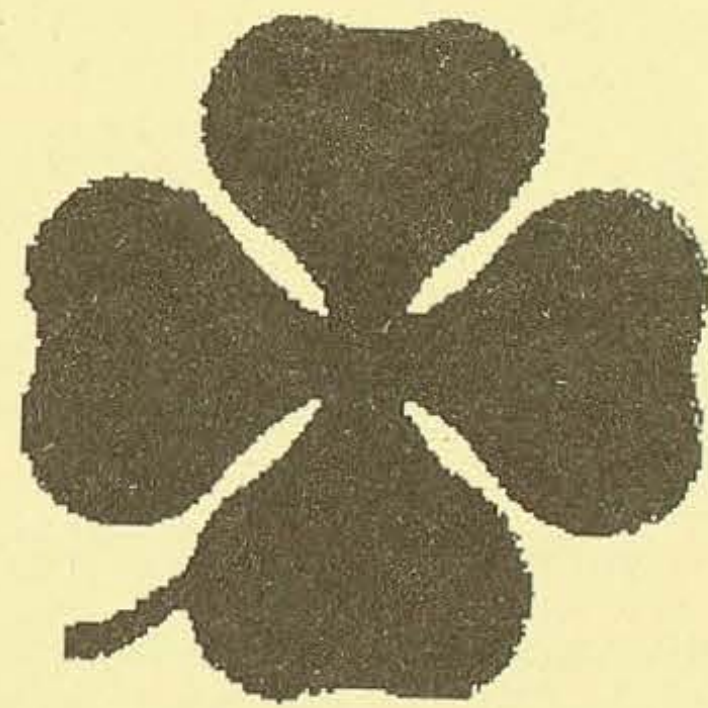
SVETO PISMO

Rafinirana literatura

Koliko li je rafiniranija inspiracija onih aleksandrijskih literata, koji su napisali i stvorili sve likove i čitavu komparaseriju Novoga zavjeta, od suvremene beletristike na takozvanoj narodnoj bazi? „Candide”, „La chartreuse de Parme”, „Madame Bovary”, „Ana Karenina”, „Karamazovi” ili Marija Magdalena,

Evangelisti, Nazaretska legenda i Pisma Korinćanima? Nikada ovi likovi evropske beletristike neće poživjeti tako intenzivnim životom kao rafinirani fantomi iz Svetog pisma. Spram toga je Dostojevski žurnalista, a naša književnost selenidra.

M. Krleža 1916.

MOLBA U JESEN

Na humak mi stavite
vihore divlje
što ih zarobi
na rijeci listopada.
I ne prislušujte
oko groba
munje jesenje
spletene od oblaka i obala
sa zjenom svjetla
po tučenim kapima.
Ne družite se sa mojim maglama
satkanim od vrleti i visova
s ogromnim sjenama.
Moje oluje i jeseni
imaju svjetla u svojim tajnama
i nepristupačne su svima.
Nisam Vam rekao
istinu o sebi -
možda je to zagonetka -
već o jesenima -

Josip Temunović

NEMA AGRARA BEZ PARA

Da je agrar u krizi i da je kriza u agraru iz godine u godinu sve veća, jasno je i onome ko površno prati zbivanja u poljoprivredi, a gotovo nepodnošljivo onome ko se ovom proizvodnjom bavi.

Tretman poljoprivrede kao tehnološki neintenzivne delatnosti, usmerene na domaće tržište; zasnovane na krupnim socijalističkim kombinatima i malim, ekonomski slabim, individualnim gazdinstvima; politika depresijacije cena poljoprivrednih proizvoda i dispariteta cena poljoprivrednih i industrijskih proizvoda; uz neadekvatnu ulogu države i ekonomsku blokadu predstavljaju najvažnije uzročnike permanentnog dugogodišnjeg pogoršavanja položaja jugoslovenskog agrara. U čitavom periodu od 1980. godine, a posebno nakon 1990., poljoprivreda beleži znatno nižu stopu akumulativne i reproduktivne sposobnosti u odnosu na ostale oblasti i grane privređivanja, služeći kao razvojni, socijalni i stabilizacioni društveni amortizer.

Pri tome se neprestano ističu proizvodni potencijali našeg agrara, a u svim dokumentima razvojne i ekonomske politike države poljoprivreda (deklarativno) ima visok prioritet. Međutim, stvarna podrška agraru nije otišla mnogo dalje od hvale najavljenog agrarnog budžeta, što podseća na priču o carevom novom odelu.

Osnovni elementi agrarnog programa do 2000. godine, na osnovu kojih će republičko Ministarstvo poljoprivrede izraditi celovit program, temelje se na predviđanju da će poljoprivreda u ovom periodu učestvovati u formiranju društvenog proizvoda sa preko 50%. Ocenjuje se da bi se sa prosečnom

stopom rasta fizičkog obima proizvodnje od 2 do 3% godišnje bio ostvaren ukupan obim proizvodnje koji pored zadovoljenja domaći potreba i stvaranja neophodnih rezervi, obezbeđuje značajne viškove za izvoz. Proizvodnja žitarica, pre svega pšenice, treba da se stabilizuje na nivou od oko 3,5 miliona tona, od čega bi oko milion bio za izvoz. Kukuruz bi i dalje ostao najzastupljeniji ratarski usev sa obimom proizvodnje i viškovima za izvoz duplo većim od pšenice. Učešće industrijskog bilja u strukturi korišćenja oranica treba povećati sa sadašnjih 12 na preko 15 procenata, a razvijali bi se i ostali vidovi biljne proizvodnje: povrstarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, gajenje lekovitog i aromatičnog bilja, sa osnovnom orijentacijom ka zadovoljenju rastućih potreba i značajnom povećanju izvoza. Posebnim tekućim i razvojnim merama agrarne politike podstićeće se stočarska proizvodnja, čije učešće do kraja ovog veka treba da iznosi 48 do 50 procenata u strukturi fizičkog obima ukupne poljoprivredne proizvodnje. U okviru ove grane težište treba da bude na unapređenju govedarske proizvodnje.

Da se navedni program ne bi sveo na puki spisak želja, predviđene su i mere agrarne politike kojima bi se pospešilo njegovo sprovođenje. Na prvom mestu je formiranje agrarnog budžeta u cilju podsticanja i subvencionisanja proizvodnje. Po ugledu na neke zemlje sa razvijenom poljoprivredom (Francuska, Nemačka...) formirala bi se i posebna „Agrarna banka” radi servisiranja agrarnog budžeta i plasmana sredstava. Cene poljoprivrednih proizvoda formiraće se slobodno na tržištu zavisno od ponude i tražnje, s tim da se i dalje

zadržava sistem propisivanja zaštitnih cena osnovnih proizvoda. Kako potpuna liberalizacija cena u ovoj oblasti nije moguća nigde pa ni kod nas, jačaće uloga Republičkih robnih rezervi u cilju zaštite proizvođača. Željeno obim poljoprivredne proizvodnje jasno pokazuje težnju ka izvozu proizvoda, koji trebaju podsticati merama koji na nivou federacije regulišu ovu oblast. U ostale uslove potrebnog da se u razvoj agrara krene putem trasiranim republičkom Ministarstvu spada još i snabdevanje poljoprivrede neophodnim reprodromatijalom koji u dobroj meri potiče iz uvoza.

Ako se elementi strategije razvoja opisani u programu i mogu smatrati ostvarivim, mere agrarne politike kojima se do njih želi doći teško da dovedu. Celovit program razvoja agrara koji najavljuju republički zvaničnici mora ponuditi mnogo više od fame o agrarnom budžetu kao rešenju svih nevolja. Tim pre što ne postoje realni izvori iz kojih se ovaj budžet i formira, bar ne u dovoljnom obimu. Kriza agrara će se produžiti sve dok se ne otklone uzroci koji su do nje doveli, što pored skidanja blokada zahteva i radikalna sistemski rešenja. Do tada je neminovna dalja degradacija proizvodnih resursa, kao i pad produktivnosti, ekonomske efikasnosti i kvaliteta proizvoda, te pogoršanje socijalnog i ekonomskog položaja poljoprivrednih proizvođača. Setva pšenice, koja je još u toku, nagoveštava i pad fizičkog obima proizvodnje, jer nada da će na godinu biti bolje, već duže vremena najznačajnij faktor održanja poljoprivredne proizvodnje, polako se topi.

Dragan Vidaković

NAPRED U ZDRAVU PROŠLOST

Pre neki dan čuo sam poruku koju su nam nutricionisti poslali sa strukovnog samita održanog u Londonu. Stručnjaci za ishranu zaključili su kako u cilju dugog i zdravog življenja treba da jedemo poput ljudi kamenog doba i pijemo kao Francuzi. Pri tome su još ustvrdili kako su naši davni preci ishranom unosili 5 puta više vitamina nego mi danas, te pošto u proteklih 15.000 godina nismo baš mnogo evoluirali trebali bismo da se u pripremi obroka koristimo njihovim iskustvima.

To da nismo previše evoluirali i meni se čini gledajući neke ljude koje silom prilika srećem, ali baš da usvojim standarde ishrane pećinskog čoveka izgleda mi teško ostvarivo. Deo vezan za piće na francuski način čini mi se izglednijim, čak bi moglo i da mi prija.

Pripreme za ostvarivanje ove, po mene sudbonosne odluke počeo sam pregledom menija oslikanog po zidovima pećina Lasko u Francuskoj (kako nisam u prilici da otputujem na lice mesta, poslužio sam se literaturom). Konji, volovi, jeleni, bizoni i perad. Konjetinu sam do sada jeo samo jednom, kada su mi je podvalili u kobasicama. Bizonovo meso nisam probao, ali ima jedan primerak u Zoološkom vrtu koji bi mogao da posluži, premda mi se čini prilično mator. Teletina i srnetina su sasvim u redu, perad mi takođe prija, mada mi je žao što nema svinjetine. Ribe i školjke nisu nacrtane, ali se pominju u tekstu, te i njih mogu smatrati dopuštenim.

Crteže zbilja nisam zapazio, međutim knjiga kazuje da su jeli bo-

bičaste plodove, voće, povrće, hranjivo korenje i semenke. Kad malo zastanem i porazmislim čimni sada sam takoštado sada jeo, više zato što sam bio gladan, nego u želji

dadugotrajem. Ijesam litime overio kartu za dugovečnost? Biće da nisam, jer mi je promaklo par bitnih detalja. Ako ostavim pored strani voće koje, osim u vidu kompota i pekmeza, jedem sirovo, povrće, u koje ubrajam hranjivo korenje, jedem mahom skuvano. A stručnjaci upravo ukazuju na to da se termičkom obradom hrane gubi veći deo vitamina, što kromanjonci nisu znali, ali su u svom neznanju ispali pametni. Nisu znali ni za industrijsku preradu, konzerviranje, šećer i sve ostale civilizacijske tekovine koje konzumiramo uživajući u samode-

strukciji. O otrovima zvanim sredstva zaštitu bilja, koji su postali sastavni deo ishrane, da i ne govorim.

Spoznaja surove činjenice da se namam odreći svinjskog paprikaša, kuvariva, kolača, čokolade i još mnogo čega na šta sam navikao, a uz to i volio gotovo da me je porazila. Tim pre što se i potraga za nezagađenim namirnicama čini kao hod po mukama. Tražnada ulila mi je izjava jednog od mnogobrojnih ministara koji je rekao da je upravo proizvodnja tzv. „zdrave”, odnosno biološki vrednije hrane naša velika izvozna šansa i da ćemo je proizvoditi, jer to se na Zapadu mnogo traži i dobro plaća. Nije objašnjeno li je to zbog toga što tamo još uvek žive pećinski ljudi, ili ovi savremeni „zdravi za jadać” pa žele zdravo da požive. Zato sam na drugi pogled zapazio i neki naši ljudi sasvim pristojnog izgleda gaje hranu bez otrova, jedu je sirovo ili slabije termički obrađenu, ali to me izgledaju zadovoljni. Nije isto kao na nivou kamenog doba, ali izgleda dosta zdravo. Kako sam po prirodi sklon kompromisima, gledajući u tanjire uočio sam priliku da odmah napravim dva: kompromis sa preporukom nutricionista i sa sopstvenim navikama. Ne moram da se hranim kao pećinski čovek, ali mogu da pojedem više računa o tome šta i kako jedem. Rezultati sprovođenja ove male spoznaje biće, kako planirano objavljene u Zigu za jedno 80-taludina.

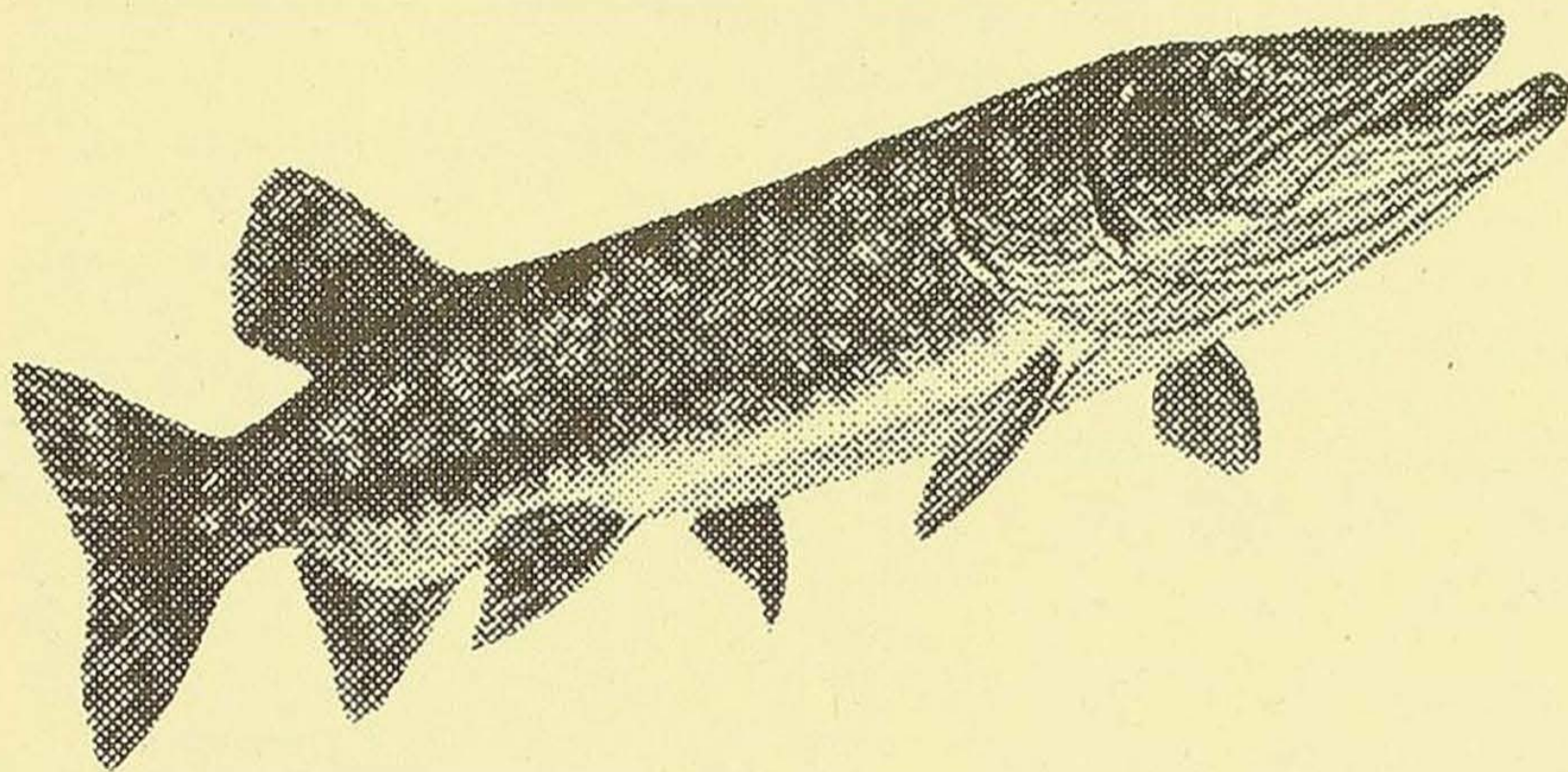
Ribiče

ŠTUKA (*Esox lucius* L.) (II)

Zaš kako „radi“ štika (tu i tu); da li si kliku je štku ulovio (taj i taj); znaš... koje ovih dana ne silaze sa usana koji vole loviti ovu grabljivicu. Njena živost se približava vrhuncu, uzima više nego što je može svariti želudac. Mac proždrljivosti će nastati pri temperaturi vode 4 - 5 °C i nižoj, kad se većina puče u krtog - u zimski san.

Štika se ne povlači u krtog, jer se mrijesti u polovici veljače, a do toga vremena razimati mnog hrane da se u njoj razjašca ikre do faze mrijesta. Proždrljivike, svojstvena ribama grabljivicama, da će progutati i drugu štku - samo stane u usta. U ovo doba godine ona u živom pokretu za hranom jer sa dnom vode „miroljubive“ ribe se po dno. Štika će biti u pokretu za i kada površina vode njenog prebišta zaledi, pa će se moći loviti i ispod leda. U jesenje dane štika se dobro lovi i voblerom, „mepsom“ a u našoj se pokazalo da se najčešće zaleće na

kašiku sa crvenim priveskom. Uspjeh obezbeđuje i to što štku ne treba tražiti u njenom skrovištu ili uz obalu obraslom trskom ili drvećem, jer će osjetiti a zatim i primjetiti u vodu bačenu varalicu i tada nastaje mogućnost da se zaleti na nju, pa treba da dođe do izrčaja znanje ribiča. Varaličarenje je najšportskiji način lova ribe, za njega je potreban odgovarajući pribor, a napose veliki izbor vrsta i veličina varalica. Uz dobar i skladan pribor još je važnije znati gdje i kako

zabaciti i kako kroz vodu voditi varalicu. Neupućenom će varalica brzo ostati zakačena za neku podvodnu zapreku i zato je za varaličarenje veoma važno poznavanje vode, kako bi gubitak, ne baš jevtine varalice bio što manji.

U našoj okolini najveći broj ribiča se odlučuje za stacionarni način lova štuke. Podjednako se uspješno može loviti dubinski ili plovkom zadržanim na jednom mje-

stu, a zapažen je uspjeh u lovu na „balerinu“, naročito u stajaćim vodama.

Pri izboru kedera postoje razna mišljenja, napose da ne treba da budu odviše velika i neka je crvenperkica ili uklija, a u vodama gdje je ima odlična je i gavčica. Pokazalo se da je crvenperka štukin omiljeni zalogaj i ako će uzeti i druge sitne ribe: bodorku, kesegu, sunčanicu, babušku itd. Zato se pri odabiru mamca ne treba dvoumiti, već uzeti onu ribu kojom se štika hrani u toj vodi, jer nije izbirljiva. Međutim, za lov štuke daleko najbolji mamac je mala štika. Tko ulovi ovogodišnju štukicu, neka je stavi na udicu i neće morati dugo čekati - na nju će vrlo brzo udariti veća (velika) štika. Ponekad će štika uzeti i smudu ponuđeno parče ribe i time dokazuje da nije

izbirljiva u hrani, napose kada je gladna.

Jesen pogoduje lovu štuke jer nema čestih i jaki vjetrova, koji u proljeće prsto „prikuju“ ribu za dno, a jutarnje niske temperature zadrže u kretanju sitnu ribu, baš onda kada štika kreće u potjeru za hranom. Treba voditi računa i o mjesečevoj mijeni, jer se u ribolovu prosječno postižu najslabiji uspjesi u vrijeme uštapa.

Alojzije Stantić

Pčelarstvo

PELINJAK U STUDENOME

U studenome, u ovisnosti od vremena vjeta, počinje potpuno mirovanje pčelinih zajednica i traje sve do siječnja. Pčele uglavnom zbijene u klube i cjelodnevna aktivnost se poslije izvedenog legla održavanju povoljne temperature. Glavni cilj smanjene temperature je: što

Klube je kompaktnije ako je smješteno u saće, otkuda je izišlo posljednje leglo. Za dobro prezimljavanje značajan je i raspored hrane oko klubeta. Normalna zajednica sama napravi najbolji raspored. U studenome se ne preporuča pomjeranje ramova u košnici.

U košnici sa niskim ramovima pčele u klubetu se kreću za hranom s prednjeg dijela košnice ka zadnjem i naviše, a u košnicama sa širokim ramovima odozdo naviše.

U pravcu kretanja pčela u klubetu treba da je smještena glavna rezervna hrana. Čvrstu hranu obavezno treba dodati onim zajednicama za koje znamo da nemaju oko 20 kg meda. Za dodavanje čvrste hrane treba odabrati sunčani dan, kada pčele izleću.

Poslije trošenja svakog kilograma meda, oko klubeta se stvara više od pola litre vode u vidu pare, koju treba odstraniti. Izlazak vlage iz košnice najbolje omogućuje gornje leto promjera 2,5 cm. Suvišna vlaga uspješno se odstranjuje i preko poklopne daske u prostoru za utopljanje.

Utopljavajući materijal, koji se obavezno stavlja početkom studenoga na poklopnu dasku može biti običan novinski papir.

Loša ventilacija doprinosi da se vodena para na stranicama košnice i poklopne daske kondenzira u vodu, što izaziva pojavu plijesni na peludu i starom saću.

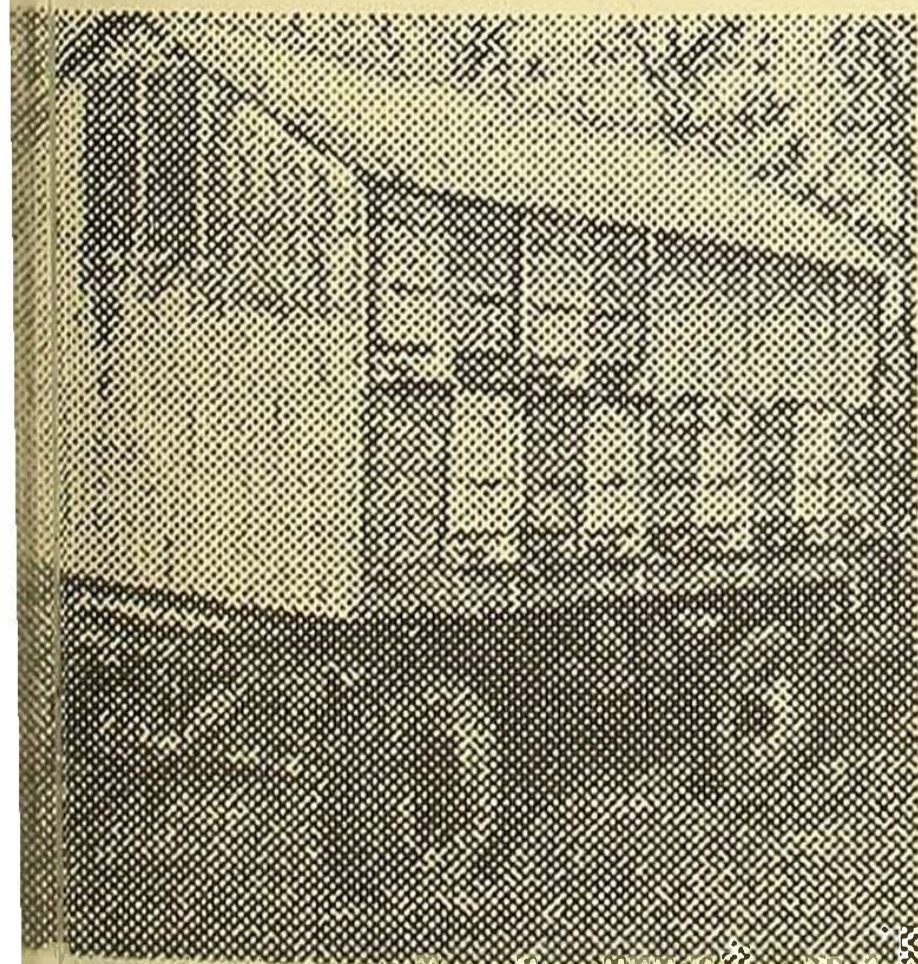
Ako sa poklopne daske voda kaplje na klube, pčele se uznemiravaju, troše više hrane i usljed velike iznurenosti bit će više uginuća. Zimi znatno veći broj pčela propadne od vlage nego od hladnoće.

U predjelima u kojima osim miševa postoji opasnost od ulaska rovaca u košnicu, na leto treba stviti matične rešetke umjesto češljeva.

U saće koje miriše na miša ili rovca, matice ne polaže jaja. Uz to, miševi ili rovci ako dospiju u košnicu naprave veliku štetu, a pčele, stalno uznemirivane, oslabljene i iznurene, dočekuju prve proljetne obaveze.

Košnice koje su dobro zaštićene od jakih vjetrova ne treba pokrivati i omotavati iz vana.

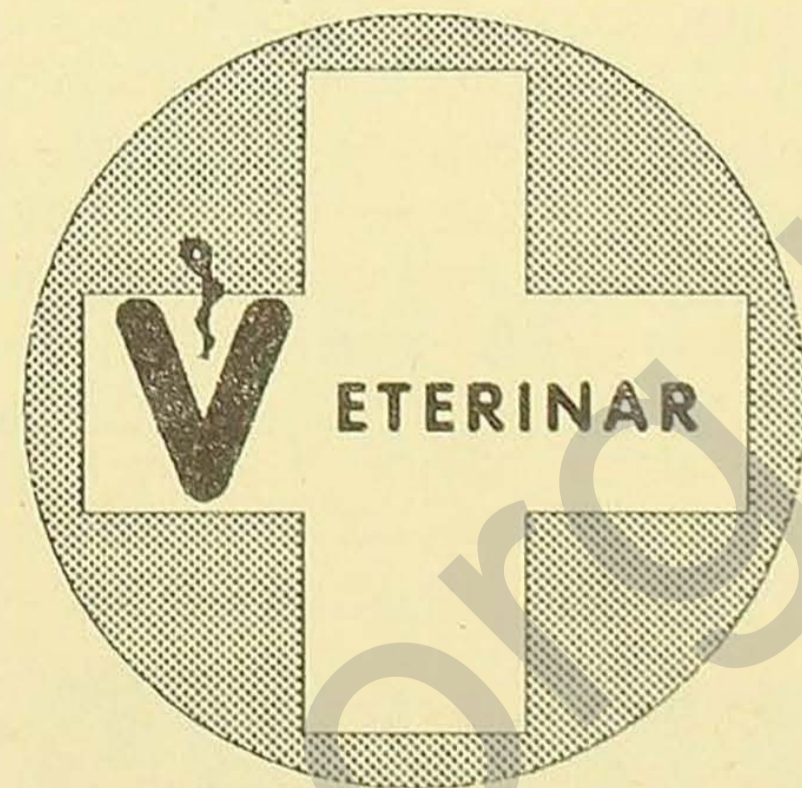
Ante Zomborčević

U ovo doba godine počinje potpuno mirovanje pčela

potrošnja hrane i što bolje očuvanja pčela period izvodene leta.

U studenoga do siječnja potroši oko šest kg hrane. Zajednica sa oko 15 tisuća pčela u ovom periodu potroši oko devet kg hrane.

PRIVATNA VETERINARSKA STANICA

„VETERINAR“

Trg Paje Kujundžića 2/a

(kod Senčanske crkve)

telefon: 024/39-229

Radno vreme u ambulanti:

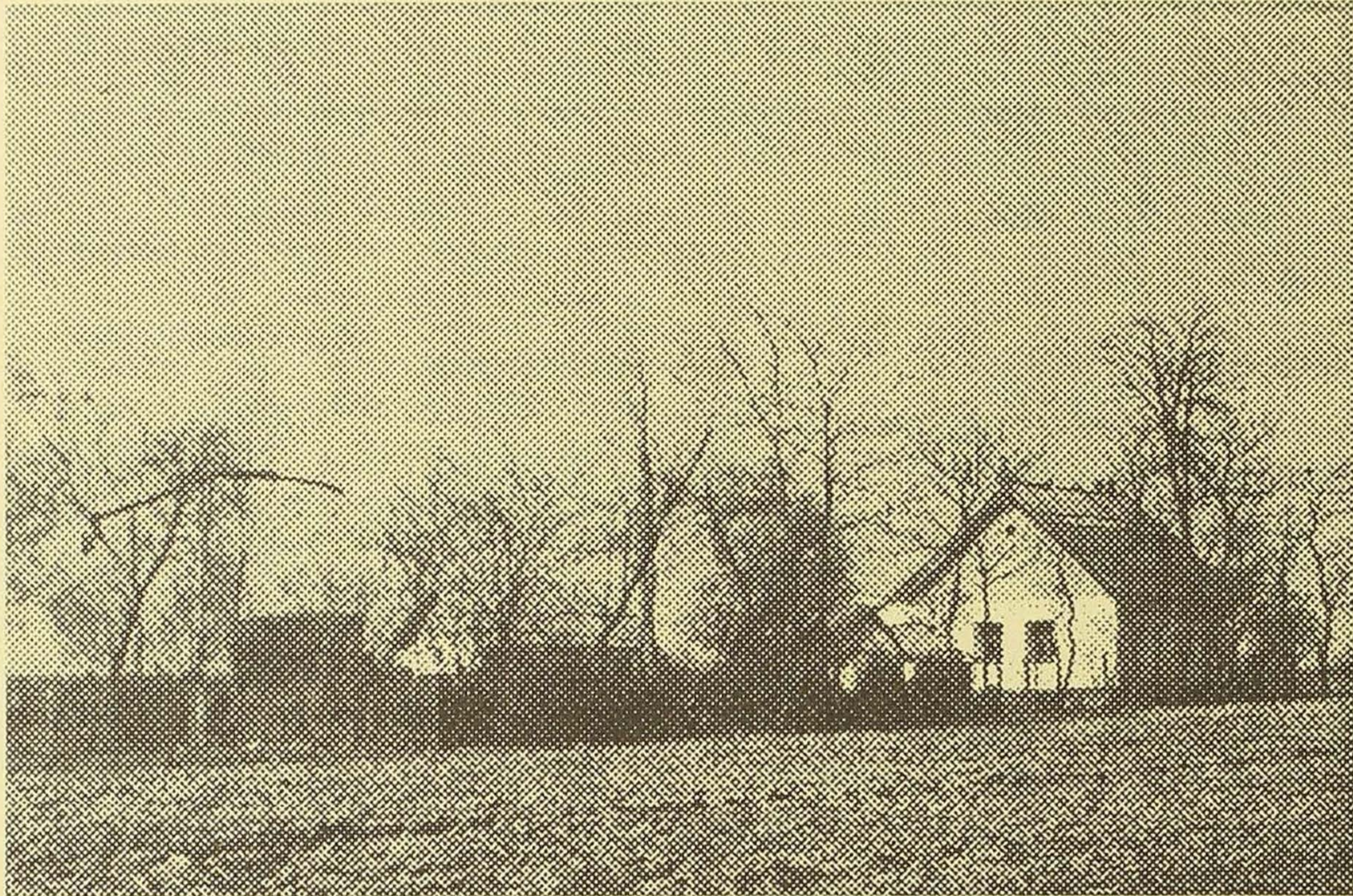
- radnim danom od 7 do 19 časova

- nedeljom od 8 do 11 časova

Pojedinosti iz života naših predaka

SVINJAR (II.)

Od proljeća, kada trava ozeleni, pa do okončanja žetve, svinjar je napasivanje (čuvanje) svinja obavljao na ledini koje su skoro sve bile ograđene: okrajcima dasaka, rijetko pletenom žicom, a najčešće cipljama od „drača“ (bagrema). Ledine su bile velike u razmjeri sa veličinom posjeda, od 1 do 2 pa i više lanaca površine (1 lanac = 7.200 m²). U to vrijeme više nije bilo „ranjenika“ (tovljenika), pa su sve svinje imale skupni naziv „poljski svinji“.

Na ledini su svinje napasivane prije i poslije podne. Svinjar je pazio da svinje ne riju po ledini; da ne zalaze u „avliju“ i da nerastovi ne oštećuju ogradu. Ako je bila zajednička sa susjedovom, tad su nerastovi iz dva čopora rado odmjeravali snagu, a pri tom je stradala ograda. Ako je imao puline, onda je pomoću njega prinudio svinje na poslušnost. Negdje oko svibnja na ledinu su puštena i goveda i konji poslije ispreznanja iz ama. Stalno ću u sebi nositi ljepotu idilične žive slike životinja na ledini, kako su jedni kraj drugih mirno pasli: konji, goveda, svinje, ponegdje i ovce, te razna perad. Bila je to i svojevrsna smotra bogatstva domaćinstva.

Čim je u risu pokošeno nekoliko „prepelica“ svinjar je istjerao svinje na strnjište da

kupe rasuto zrno i ostalo vlače poslije košnje, pazeći da svinje ne dođu pod krstine (u obilje vlača) i da se ne „namrse“ u kukuruze. Napasivanje na strnjištu je počinjalo pri izlasku sunca i trajalo do 9-10 sati, ovisno od izlaska sunca. Vraćanje svinja na salaš svinjar je najavljuvao pucanjem biča. Svinje su brzo naučile na ovu komandu i uz povik vabenja „co-co“, „co-co“ krenule na salaš, putem kojim je voženo žito. Najprije su u paru kolosijekom trčali najbrži, prasad, a za njima šildani po veličini i za njima nerastovi i krmače. Na salašu je svinjar svinjama nalio

hladne vode, a čim su se napojile, odmah su se počele valjati u blatu, „bari“ koja je bila kraj svakog bunara. Uvaljane blatom, da se zaštite od štetnih insekata buha i muha, svinje su spraćene u obore, već prema uzrastu i vrsti. Svinjar bi pošao na ručak, a zatim skoro obavezno na dud, da se zasladi najzrelijim, najkrupnijim i najsladim dudom iz vrha drveta. Poslije užine i podnevlja slijedila je mala užina, a zatim je svinje istjerao na strnjište, od 4 sata poslije podne. Tamo ih je zadržao do pojave „svinjarske zvizde“ (Danice ili planete Venere).

Obično su se dodirivala susjedna strnjišta i omogućila da se svinjari udruže u čuvanju. Ukoliko je na salašu bilo više muške djece, onda su obično po dvojica čuvale svinje, a tridesetak i više svinja i nije bilo lako držati u čoporu. Ako je postojala povezanost strnjišta i sa trećim svinjarem, odmah je na okupu bilo 4-5 pa i više djece. Čim su djeca na okupu, odmah iznadu način kako da prekrate vrijeme, pa je nastalo zajedništvo u obavljanju određenih dužnosti. Kada je na okupu bilo više svinjara, tada su čopori svinja sastavljeni na što su svinje vrlo brzo navikle. Međutim, sa nerastovima različitog uzrasta bilo je teže, pa je moralo doći do odmjeravanja snage, da se zna „tko je tko“ u čoporu. Ovo je bilo važno i svinjarima, jer je najponosniji bio onaj koji je imao najjačeg nerasta.

Alojzije Stantić

ZANIMLJIVOSTI

U obližnjem lovištu, u jednoj manjoj uvali obraslom trskom ima dosta štuka. Nekoliko nas zna da tu živi jedna štuka koja je teška desetak, a možda i više kilograma, a dugačka je preko nog metra. Već je bila ulovljena videna je pri izbacivanju iz vode, ali prilikom izvlačenja obmotala oko nog panja i pokidala strunu od 6 mm. Poneki put je vidimo kad se „leti“ u jato riba a one se rasprše po u prečniku od 3 do 4 metra! Mi čekamo i čekamo, a ona će nekoga nas usrećiti i okačiti se na udicu, a sretnik ako i dalje bude miljenik Fortune i uz dosta spretnosti dovući će do meredova. A onda, trebalo bi snimiti i vratiti u vodu jer je dragocinja kao priplodna jedinka nego kao hrana. Daleko je ukusnije meso štuka od 1 kg.

Malo nas zna za ovu štuku, pa mjesto i ja čuvam kao svoju tajnu.

(a. s.)

DOSKOČICE

Jelo neće zagoriti budete li mešali u vidu „osmice“ umesto u krak kako je većina navikla.

Cvekla će ostati crvena, ako u vodu u kojoj je kuvate dadate malo sirćeta ili limunovog soka.

Goveđe meso biće sočnije skuvati ga tako što ćete ga spustiti u vruću vodu. Jaču supu, pak, dobićete kad meso stavite u hladnu vodu.

Pečurke se prže na malo ulja, tako neće izgubiti karakterističnu aromu.

Buter neće prilikom zagrevanja tamniti stavite li prvo u posudu dve kapi ulja.

Ne morate imati onu čuvenu dozu za šampanjac.

Može vam poslužiti i lepa zdelica od magličastog stakla, koju ćete napuniti vodom. Smrznite vodu u nekom većem sudu, pa led, istucajte tučkom za meso.

Prenešeno iz Naše Borbe

Nama je dovoljno da znate za nas

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

• Subotica, Karađordev put 1

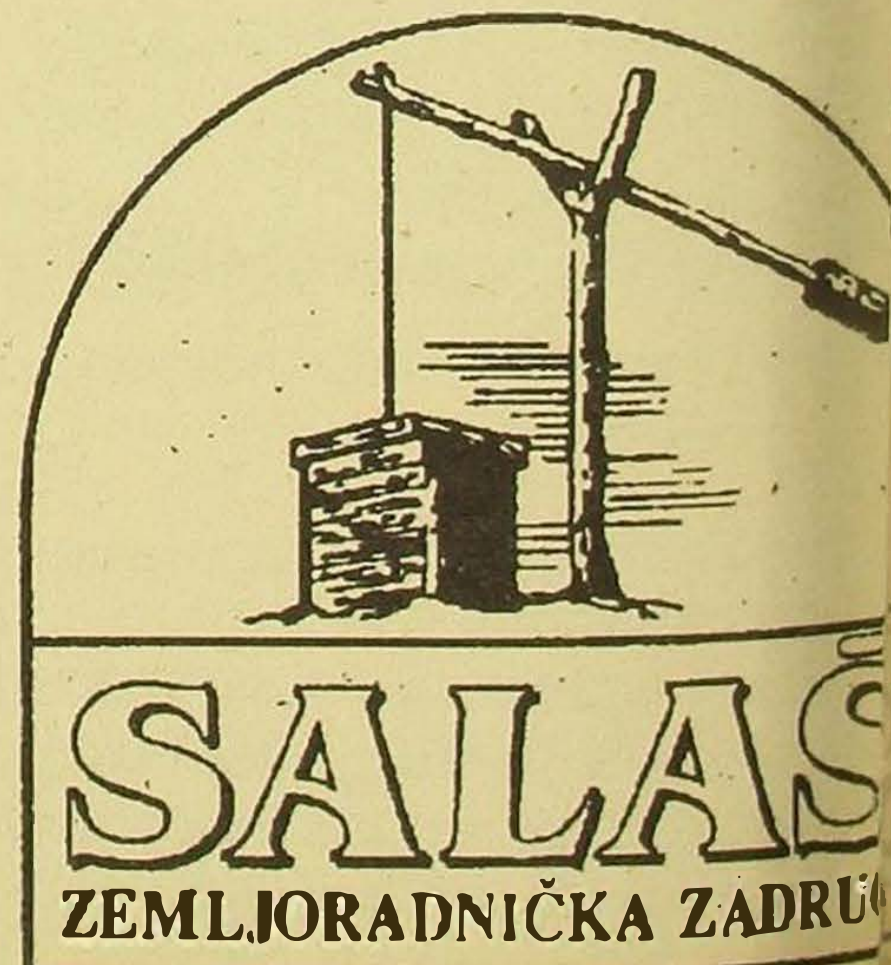
telefon: (danonoćno): 024/51-514

• Bajmok, JNA 3 (u cvjećarnici „Mariška“) telefon (danonoćno): 024/762-024

• Palić, Joó Lajos 18 (u cvjećarnici „Orchidea“), telefon: 024/752-759

• Horgoš, Borisa Kidriča 7, telefon (danonoćno): 024/792-202

• Novi Kneževac, Maršala Tita 16

forizmi

- Nemoj od korifeja tražiti idealitet; ne trpi „litinu”.
- Samoljublje je neotudiva svojina gluosti.
- „Ptica rugalica” je vjesnica nekulturnosti.
- Porez je ozakonjeni reket Države.
- Kod nas i roba robuje.
- Revansizam je masovni oblik venčanja.
- Kada padne mrak na oči – otvaraju snijevi vidici.
- Disharmoniju, u radu jezika i uma, detektiraju - tuđe uši.
- Balkanska: Ne hvali čovjeka za ono što je – pomislit će da je mrtav!
- Eho vlastite savjesti najslabije se čuje.

Željko Skenderović

Avratite u poljoprivrednu apoteku „AGROSU”

Siri Žednik, Zarka Zrenjanina 11
Telefon: 787-043

Tornjoš, Maršala Tita 31
Telefon: 841-006

Za svakog ponešto, a za zemljoradnike najviše.

Nađimo Vam kvalitetnu semensku materiju, sredstva za zaštitu bilja, stočnu hranu –

konzervirane koncentrate i premikse od „Veterinarskog zavoda” Subotica, mineralna đubriva, alatke, kućnu hemiju i još mnogo štošta drugog.

Sječa

Da bi vidjeli šumu od drveća, valjalo je sve to posjeći, i onda se netko pametan i prihvatljivo razuman sjetio, da to neće valjati, jer razlika između pozicije i oporbe nije u moći testere, već u kvaliteti drveta.

PROBNI OTISCI – KRIVOTVORENJA (I.)

I. Kod planiranja novih izdanja poštanska uprava izvrši tiskanje nekoliko probnih otisaka radi utvrđivanja grešaka u klišeju,

kad priliku da izabere konačne boje za kak cijele naklade.

svi pokušaji na raznom papiru i raznim bojama se nazivaju probni otisci. Jedan dio isti se čuva u poštanskom muzeju dok se viškovi uništavaju. Naravno, i ovdje postoji „pravilo” dobrih otisaka, pa dosta probnih otisaka stigne i do filatelista. Za novim izdanjima po pravilu ima inženjera samo filatelista-specijalista.

I prije ere sakupljanja maraka krivotvoritelji su već radili svoj posao. Krivotvori se, naravno, na štetu pošte. Poštanske uprave ozbiljnije pokušava-

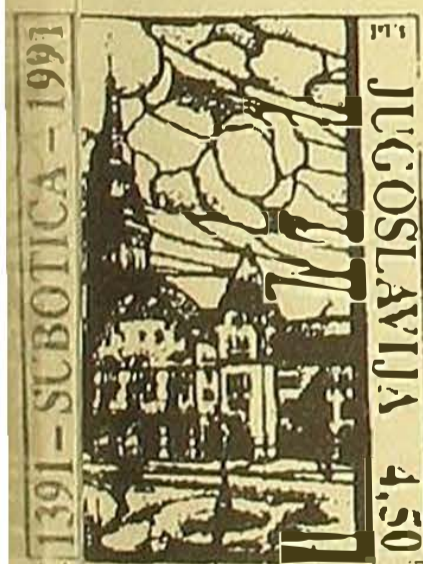
ju spriječiti krivotvorenje. Na marke se nanose precizne šare (gijoši – guillocha) kao na novčanicama, među pravilne i simetrične crteže se ucrtavaju tajni crteži, koriste se vodoznaci, stavljaju se inicijali gravera, svilene niti u papiru...

Ali svi ovi pokušaji nisu spriječili krivotvoritelje da i pored ovih mjera krivotvore marke i tako čine štetu poštanskim upravama, ali i naivnim filatelistima, koji kupuju sve i svašta. U svim zemljama krivotvoritelji se kažnjavaju kada krivotvore na štetu države, poštanskih uprava, ali kada je oštećen sakupljaš veoma se rijetko krivotvoritelj kažnjava, jer mnoge zemlje nemaju normirane zakone zaštite izvršene krivotvorenjem na štetu sakupljača. Krivotvorenja su veoma različita. Krivotvore se samo marke, boje, zupčanje, gumiranje žigova, pre-tisci, vrijednosti. Pod krivotvorenjem

podrazumijeva se i samo krivotvorenje prilikom tiskanja, kada dio naklade ima pogrešan, pomaknut otisak; obrnut otisak koji smo pomijenili u broju 33. Često su tiskari prilikom pre-tiska namjerno pomjerali tabake pa su otisci pomaknuti gore, dolje ili u stranu.

Krivotvorenja bi po pravilu trebala biti uništena, ali ispitivači, stručnjaci, atestatori imaju ih u svojim zbirkama da bi mogli uspoređivati originalne marke (napose stare), kao i razne vrste krivotvorenja. Atestatori su vrsni poznavaoči maraka, najčešće nekih oblasti, ili perioda države. Izdaju se atesti sa znakom atestatora kao i samog znaka na poledini marke. Atestator u našoj zemlji proglašava i odobrava im rad Savez filatelista Jugoslavije. Postoji i međunarodna organizacija atestatora (AIEP).

Ljudevit Vujković Lamić

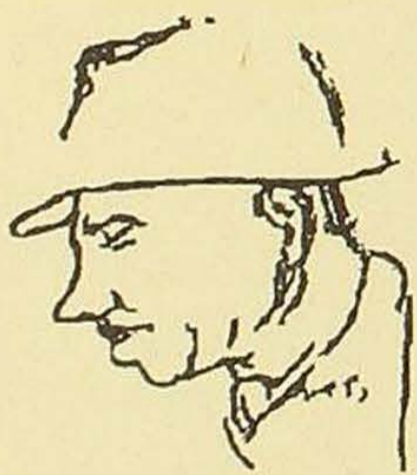

Hrvatska na Balkanu, Turku
 ce se ubiti. Muzičari su
 tu ce se ubiti. Muzičari
 Hrvatska na Balkanu!
 Hrvatska na Balkanu!

Rukopis

Strah, pretnja, nemoć, ili potreba da čovjek živi sam sa sobom.
 Nemir se uvlači u kosti, kao vlažna preteća magla pod kaput,
 hladno, studeno sa grčem u grlu i krikom u srcu.
 Je li to prijetnja iz očaju ili zlobe – ili samo
 elementarna „nepismenost“?

NO COMMENT!
 NO COMMENT!
 NO COMMENT!

Dida i baba bili brez dice, roda i pomozboga, a imali zemlje i salaš da su iz zemlje alvatno živili, pa od dosade samo tiraje bis.

Dida bio na vašaru, a baba već čeka u vratu:

- No, šta je bilo na vašaru?
- Svašta, – dida skrućio i ode užnat.

Al baba za petama:

- Valjda si barem štogod upamtio šta se prodavalo.
- Tušta nisam.
- Pa kaži barem to malo.
- Nije to ni malo, ni tušta, svega sam jedno upamtio.
- Pa kaži već to jedno i to je više neg ništa.
- E, kad baš oš da znaš, prodavali se babiji jeziki.
- Ta nije valjda?! A kaki' je bilo i pošto su se prodavali?
- Bilo je svakaki'. Mali su išli po deset forintača, sridnji po pet, a veliki za forintaču, pa i koju krajcaru jeptinije.
- Ta nemoj to kazat! A jesi l barem razabro pošto su prodavali take ko moj?

Dida je samo to čeko. Nakrivio čelepuš, prstom prcka babi ispod nosa ko da joj svaku rič meće na nos:

Bunjevačka naronna pripovitka ŠATRA OD BABIJEG JEZIKA

– 'Rano moja slatka, take ko tvoj nisu prodavali, take jezike su razapeli za šatru, pa su se pod njima prodavali oni drugi jeziki.

Baba didi oma žbućnila punu kašiku papra u čorbu.

Jedva živa dočekala drugi vašar. Sad je ona išla. Došla kući a dida pita:

– No, jesi l pogledala sve šta se prodavalo?

– A šta bi imala gledat, kad se na vašaru prodavala samo didačka pamet.

– Ta neće valjda baš tako bit?!

Baba ruke na kukove, pa sve klepeće papučama ko da igra momačko kolo:

– Al baš tako i nikako drugačije.

– Dobro, kad ti kažeš nek je tako, a kaki' pameti' je bilo i pošto?

– Svakaki', a najviše nikaki'. One što su se počele gnjecavit davali su za deset forintača, onako napolak vodnjikave za pet forintača, a savim dlićkave mogo je čovik kupit za forintaču, pa i za koju krajcaru jeptinije.

– Ta ne divani! A je l, babo, jesi l barem razabrala pošto su išle take ko moja?

– E, moj dida slatki, – sad je baba dočekala šta je čekala – take ko tvoja pamet nisu išle nipošto, već su i vezivali po tucet u jedan svežanj i davali za radaš.

Iz starog tiska

Virovali ili ne

U Subotici postoji Hrvatska Sveopća Kreditna Banka, a u njoj nema niti jednog Hrvata činovnika.

U Subotici postoji Dudova Šuma, premda u njoj nema niti jednog dudovog stabla.

U Subotici postoji tvorničar, koji je izumio peć koja štedi na gorivu 50%, a posli je izumio cilindre koji štede takođe 50%, tako da možete imati peć koja grije bez loženja.

U Subotici postoji tvorničar, koji je sve Turke u Turskoj snadbio sa šeširima, a on sam ne nosi šešir svoje tvornice.

U Subotici živi jedan emigrant Rus koji za ovih dvadeset godina nije bio zaposlen ni u državnoj ni u gradskoj službi.

U Subotici živi jedan ličnik kome su nikli jelenovi rogovi, i dok druge sa uspihom operiše, sebe nije u stanju.

„Bunjevačko žackalo“ 5. travnja 1940.

„PRIMA NOTA“ D.O.O. -P.O.
 SUBOTICA

KNJIGOVODSTVENE USLUGE

Maksima Gorkog 8/1

Tel: (024) 53-529

Zabilježio i obradio: Balint Vujkov